

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет гуманітарно-педагогічний
 Кафедра української філології
 Освітній рівень магістр
 Галузь знань 03 Гуманітарні науки
 Спеціальність 035 Філологія
 Спеціалізація 035.033 Українська мова та література
 Освітня програма освітньо-професійна

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри слов'янської філології

_____ (Царалуна І. Б.)

23 вересня 2021 року

ЗАВДАННЯ

НА ДИПЛОМНУ РОБОТУ

ХРАПАК ТЕТЯНИ ОЛЕКСАНДРІВНИ

1. Тема роботи: «Постать Ольги Кобилянської в художній літературі ХХІ століття», затверджено наказом ректора університету від 01 липня 2022 р. №87

Науковий керівник – І.В.Приймак.

2. Термін подачі студентом завершеної роботи – грудень 2022 р.

3. Вихідні дані роботи. Виникнення інтерпретацій життєвого та творчого шляху постаті української письменниці Ольги Кобилянської сучасними письменниками та незначна кількість досліджень цієї теми зумовила актуальність теми дипломної роботи.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік підлеглих розробці питань)

– дослідження біографічної літератури як форми літературно-мистецького життєпису;

– визначення літературної критики як підґрунтя мистецьких біографій;

– аналіз постаті Ольги Кобилянської у біографічному романі

В. Врублевської «Шарітка з Рунгу»;

– простеження життя Ольги Кобилянської у мистецькому романі О. Саліпи «Оля»;

– опис методів, прийомів та форм навчання.

5. Графічного матеріалу немає.

6. Консультанти розділів дипломної роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

7.Дата видачі завдання – 23 вересня 2021 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН			
<i>№ п. п.</i>	<i>Найменування етапів кваліфікаційної роботи</i>	<i>Строк виконання етапів роботи</i>	<i>Примітка</i>
1.	Обрання теми кваліфікаційної роботи	Вересень 2021 року	
2.	Опрацювання наукової літератури з теми дослідження	Вересень 2021 року	
3.	Збирання матеріалу, його первинна наукова інтерпретація	Вересень–листопад 2021 року	
4.	Написання першого розділу дипломної роботи	Грудень 2021 – березень 2022 року	
5.	Апробування результатів дослідження шляхом здійснення публікації в збірнику наукових праць та участі в конференціях	Жовтень, листопад 2022 року	
6.	Написання другого розділу кваліфікаційної роботи	Серпень – вересень 2022 року	
7.	Написання третього розділу кваліфікаційної роботи	Вересень – жовтень 2022 року	
9.	Написання «чорнового варіанту» дипломної роботи	Листопад 2022 року	
10.	Попередній захист кваліфікаційної роботи	8 грудня 2022 року	
11.	Остаточне завершення кваліфікаційної роботи	Грудень 2022 року	
12.	Подача кваліфікаційної роботи на кафедру і її захист	Грудень 2022 року	

Студент _____

Тетяна ХРАПАК

Керівник роботи _____

Інна ПРИЙМАК

Анотація

Тема роботи: **«Постать Ольги Кобилянської в художній літературі ХХІ століття».**

Автор – **Храпак Т. О.**

Науковий керівник – **Приймак І. В.**

Обсяг дипломної роботи – 88 сторінок, із них 71 сторінка основного тексту. Робота містить 81 джерело посилання.

Ключові слова: *мистецька біографія, біографічний роман, Ольга Кобилянська, інтерпретація, життєвий та творчий шлях.*

Дипломна робота присвячена дослідженню постаті Ольги Кобилянської в художній літературі ХХІ століття.

Об'єктом дослідження є біографічний роман та мистецька біографія сучасних письменників.

Предмет дослідження – постать Ольги Кобилянської в художній літературі ХХІ століття.

Мета роботи – дослідити постать Ольги Кобилянської в творах сучасних письменників.

Меті підпорядковується вирішення завдань: дослідити біографічну літературу як форми літературно-мистецького життєпису; визначити літературну критику як підгрунття мистецьких біографій; проаналізувати постать Ольги Кобилянської у біографічному романі В. Врублевської «Шарітка з Рунгу»; простежити життя Ольги Кобилянської у мистецькому романі О. Саліпи «Оля»; виокремити методичні проблеми під час вивчення біографії; описати методи, прийоми та форми навчання.

Виконане дослідження дозволяє зробити висновок, що постать Ольги Кобилянської залишається актуальною й досі, адже сучасні автори продовжують описувати її надзвичайно цікаве життя, а особливо становлення її як письменниці та як жінки. Письменниця сповідувала ідеї рівноправства між чоловіком та жінкою, що й актуальні досі, а також йшла наперекір суспільству задля своєї мети. Саме це дозволяє сучасному читачу зробити паралелі із сьогоденням та дозволити своїй уяві «оживити» Ольгу Кобилянську через біографічні романи.

Автор _____

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. БІОГРАФІЧНА ЛІТЕРАТУРА ЯК ПРЕДМЕТ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ.....	8
1.1. Біографічна література як форма літературно-мистецького життєпису.....	8
1.2. Літературна критика як підґрунтя мистецьких біографій	17
РОЗДІЛ 2. ПОСТАТЬ ОЛЬГИ КОБИЛЯНСЬКОЇ В БІБЛІОГРАФІЧНІЙ ПРОЗІ.....	23
2.1. Біографічний роман про Ольгу Кобилянську «Шарітка з рунгу» Валерії Врублевської.....	23
2.2. Інтерпретація життєвого шляху Ольги Кобилянської у мистецькій біографії «Оля» Ольги Саліпи.....	50
РОЗДІЛ 3. ВИВЧЕННЯ БІОГРАФІЇ ПИСЬМЕННИКА ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ КУРСУ ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	67
3.1. Особливості вивчення життєпису письменника у вищій школі...	67
3.2. Методи, прийоми на практичних заняттях.....	72
ВИСНОВКИ.....	79
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	81

ВСТУП

Літературна біографія є досить поширеним жанром художньої літератури, який постійно знаходиться у фокусі уваги сучасного літературознавства. Дослідники виділяють основні атрибутивні ознаки цієї жанрової моделі, серед яких визначають наявність історичного контексту, глибокий психологічний аналіз особистості, використання домислу та вимислу, реалістичність хронотопу, естетизація оповіді, суб'єктивізм письменника. В українській літературі другої половини ХХ –початку ХХІ ст. дослідження вчених в галузі біографістики інтенсифікується.

На сьогодні дослідниками літератури здійснено чимало досліджень, у яких проаналізовано специфіку еволюції жанру, розглядаються окремі твори та цілі масиви текстів, що належать до цього жанру.

Постаттю Ольги Кобилянської цікавилися літератори, літературні критики та дослідники: Б. Мельничук, Л. Луців, С. Кирилюк, М. Лещенко, О. Копач, О. Грицай, Т. Гундорова та інші.

Виникнення сучасних творів щодо інтерпретації життєвого та творчого шляху постаті української письменниці Ольги Кобилянської, а також незначна кількість досліджень мистецьких біографій та біографічних романів зумовила **актуальність** теми дипломної роботи.

Мета роботи – дослідити постать Ольги Кобилянської в творах сучасних письменників.

Меті підпорядковується вирішення **завдань**:

- дослідити біографічну літературу як форми літературно-мистецького життєпису;
- визначити літературну критику як підґрунтя мистецьких біографій;
- проаналізувати постать Ольги Кобилянської у біографічному романі В. Врублевської «Шарітка з Рунгу»;
- простежити життя Ольги Кобилянської у мистецькому романі О. Саліпи «Оля»;

- виокремити методичні проблеми під час вивчення біографії;
- описати методи, прийоми та форми навчання.

Об'єктом дослідження є біографічний роман та мистецька біографія сучасних письменників.

Предмет дослідження – постать Ольги Кобилянської в художній літературі ХХІ століття.

Джерельною базою дослідження є праці: Б. Мельничука, Л. Луціва, С. Кирилюк, М. Лещенка, О. Копача, О. Грицяя, Т. Гундорової.

Досягнення поставленої мети при вирішенні конкретних завдань зумовило застосування таких **методів**: *біографічний*, полягає в аналізі біографічного компоненту художнього твору, метод *аналізу*, для характеристики біографічних романів, *історико-функціональний* – для вивчення ролі твору в літературному процесі.

Наукова новизна роботи полягає в тому, що в ній зроблено спробу проаналізувати постать Ольги Кобилянської в сучасній художній літературі, на основі творів В. Врублевської та О. Саліпи.

Теоретичне значення роботи полягає в подальшому вдосконаленні біографічних матеріалів при вивченні біографії Ольги Кобилянської. Проаналізований матеріал є додатковим інформаційним джерелом для подальших досліджень.

Практичне значення дослідження полягає в можливості використання його результатів у закладах вищої освіти при викладанні курсу «Історія літератури».

Апробація дослідження. Основні положення курсової роботи викладені у статті «Постать Ольги Кобилянської в художній літературі ХХІ століття» («Поділля. Філологічні студії», 2022 р.) та озвучені на Всеукраїнській студентській науково-практичній конференції «Актуальні проблеми лінгвістики та лінгводидактики» (Умань, 2022 р.).

Структура роботи. Дослідження складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаної літератури (81 позиція). Загальний обсяг роботи – 88 с., з яких 71 с. – основного тексту.

РОЗДІЛ 1

БІОГРАФІЧНА ЛІТЕРАТУРА ЯК ПРЕДМЕТ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1. Біографічна література як форма літературно-мистецького життєпису

Біографія – це розповідь про життя конкретної, як правило, реальної людини. Біографічні твори зазвичай розповідають про життя відомих історичних особистостей (митців, вчених, політичних і релігійних діячів). Біографія, яка розповідає про власне життя автора, є автобіографією (іноді автобіографії насправді є «авторизованими біографіями», написаними так званими авторами-привидами).

Мова може йти про людину, яка все ще жива, про когось, хто жив багато століть тому, про когось, хто є всесвітньо відомим, про неоспіваного героя, забутого історією, або навіть про унікальну групу людей. Факти їхнього життя, від народження до смерті (або сьогодення автора), включені з моментами, що змінюють життя, часто займаючи центральне місце. Автор зазвичай вказує на дитинство суб'єкта, події дорослішання, стосунки, невдачі та успіхи, щоб створити всебічний опис свого суб'єкта.

Джерела інформації можуть бути такими ж безпосередніми, як інтерв'ю з суб'єктом, який надає власну інтерпретацію подій свого життя. Пишучи про людей, яких уже немає з нами, біографи шукають першоджерела, залишені після них, і, якщо можливо, інтерв'ю з друзями чи родиною. Історичні біографи можуть також включати звіти інших експертів, які вивчали їхню тему.

Кінцева мета біографа – відтворити світ, у якому жив їх суб'єкт, і описати, як вони функціонували в ньому. Вона має містити відповіді на питання: Чи змінили вони свій світ? Чи змінив їх світ? Чи вийшли за рамки

часу, в якому жили? Чому чи чому б ні? І як? Саме ці універсальні життєві уроки роблять біографії таким змістовним читанням.

Біографічна література – це форма літературно-мистецького чи науково-документального життєпису історії конкретної особистості та її долі. Найчастіше такий життєпис вміщено у конкретний історичний контекст, що надає твору значущість пам'ятки-свідчення минулої епохи.

Термін «біографічна література» можна розуміти вужче, лише як художню літературу (без наукової та науково-популярної), що розповідає про життя окремих людей. До такої біографічної літератури належить, зокрема, біографічний роман.

Біографічна література динамічна вже за визначенням. Але в основі динаміки твору може відобразитися як психологічна, моральна, духовна, творча еволюція особистості, так і її переміщення в соціальному житті, наприклад, сходження ступенями соціально-ієрархічних сходів до вершин політичної влади, багатства і т.д.

Соціальні переміщення можуть мати і горизонтально-орієнтований характер, тобто не змінювати статусу людини, а лише свідчити про різноманітні пригоди, які траплялись з особистістю у процесі подібних переміщень. Такими є життєписи знаменитих людей, зокрема й письменників та літературних діячів.

Змістовність життя, його наповненість внутрішніми переживаннями, думками, ідеями, творчими задумами або зовнішніми, повчальними для інших соціальними колізіями, а також певна результативність, продуктивність роблять особистість вартою уваги біографів та письменників.

Варто додати й про необхідність філософсько-естетичної та культурологічної рефлексії стосовно біографічної літератури. Тобто потрібно розуміти біографію не як щось окреме від історико-літературного процесу, а переплітати усі аспекти: культурологічний, філософські погляди епохи, історичний та літературний процес тощо.

Біографія – одна з найдавніших форм літератури. З давніх часів письменники записували життя великих вождів і воїнів. Деякі ранні біографії розглядалися як форма історичного запису, інші набирали фантастичних елементів і переростали в культурний епос.

До відомих стародавніх біографій належать «Апологія» Платона, яка описує частину життя Сократа, і Євангелія християнської Біблії, які представляють чотири біографії Ісуса Христа. З плином століть біографія як літературний стиль то зростала, то слабшала.

Оскільки вплив романтизму та пізнішого психоаналізу перетинався зі світом літератури, біографії продовжували ставати більш деталізованими у своїх дослідженнях емоційних і психологічних переживань суб'єкта.

Проте вважається, що генезис біографічного жанру в європейській традиції походить від «Порівняльних життєписів» Плутарха, «Агріколі» Тацита, «Життя дванадцяти цезарів» Светонія та інших пам'яток античної культури. Вони описували події, що пов'язані з долями найбільших державних діячів античного світу – полководців, імператорів та осіб з їхнього найближчого оточення.

Біографії, написані за часів античності, мали чітко виражений дидактичний задум. Типовим для них було також прагнення передати не лише факти з життя окремих людей, а й спроби реконструювати їх особистості. Найвидатнішим представником античних життєписів був Плутарх, автор праці «Життя видатних людей».

Більшість біографічних творів Плутарха – це паралельні життя, що складаються з пар біографій діячів з історії Греції та Риму, які мають певну спільну єдність (наприклад, Олександр Македонський і Цезар). Біографічна література античності, особливо пізньої, сповнена анекдотів і вигаданих фактів або, принаймні, тих, які важко перевірити, як-от «Життя та погляди відомого філософа Діогена Лаєртія».

Моралістичні та дидактичні тенденції присутні і в середньовічних життєписах. З'являється в них і панегірична література. Агіографія, тобто життя святих, має релігійно-просвітницьку, а не історичну мету. Історичність була чужою для середньовічного менталітету, і факти рідко подаються як цікаві самі по собі, а зазвичай як привід для представлення якогось іншого змісту, наприклад морального. Тому точність фактів має другорядне значення в біографіях, створених у Середньовіччі. Найвидатнішим літературним зразком середньовічної агіографії є «Золота легенда», автором якої був Якопо да Воррагіне.

Біографії, у яких головним інтересом була індивідуальність людини, відкидаючи середньовічні стереотипи, були започатковані епохою Відродження. Відтоді гуманізм та індивідуалізм епохи Відродження значно вплинули на розуміння того, що таке біографія.

Особливе значення тут має праця «Життєпис найславетніших живописців, скульпторів та архітекторів» 1550 року. Її автором був Джорджіо Вазарі (1511–1574) – італійський архітектор, але більш відомий як біограф. Він помістив у центр біографічних оповідань найяскравіших представників творчої та художньої інтелігенції. Тож самі художники, поети, скульптори Ренесансу за певних умов стають авторами власних життєписів. Так з'являється й знаменита книга «Життєпис Бенвенуто, сина маестро Джованні Челліні, флорентійця, написана ним самим у Флоренції», у якій йдеться про найцікавіші події особистого та творчого життя скульптора.

Важливими істориками мистецтва XVII століття були Джованні Бальоне, який продовжив біографічний метод Вазарі, і Філіппо Бальдінуцчі (який збагатив його аналізом першоджерел). Бароко в основному продовжує ренесансні зразки, тут знову з'являються фантастичні елементи, великого розквіту переживає панегірична література.

Час найбільшого розквіту життійної літератури припадає на XVIII – XIX століття. Саме у XVIII столітті була створена сучасна теорія біографії, до її

творців можна віднести Семюеля Джонсона (автора «Життєписів найвидатніших англійських поетів») і Роджера Норта («Життєписи півночі»). Однак найбільшим біографом британського Просвітництва вважається Джон Босвелл, автор «Життя Семюеля Джонсона» 1791 року. У літературі французького Просвітництва виділяються, наприклад, написані Вольтером біографії Карла XII і Петра I.

Біографи XIX століття здебільшого є послідовниками Джона Босвелла. Серед них, наприклад, Томас Мур («Життя лорда Байрона»), Роберт Сауті («Життя Горацио», «Лорд-віконт Нельсон») і Джон Гібсон Локхарт. Видатним прикладом біографії дев'ятнадцятого століття є «Життя Мільтона у зв'язку з історією його власного часу» (Девід Массон).

Тож у новий час біографічний жанр розвивається надзвичайно інтенсивно. У ньому спробували свої сили навіть визнані майстри художнього слова – В. Скотт, Ч. Діккенс, С. Цвейг, А. Моруа, Р. Роллан та ін. Їм зазвичай вдавалося поєднувати інформативно-аналітичний підхід до постаті видатної людини з художньо-естетичним підходом.

Протягом XX століття спостерігався інтенсивний розвиток та якісне переосмислення біографічної літератури. Ця тенденція зберігається і в нинішньому столітті – затверджуються нові принципи співвідношення документальних та художніх засад у рамках одного твору, з'являються нові різновиди біографічної прози. Це пов'язано з багатьма процесами, що відбуваються у суспільній свідомості та культурі останніх десятиліть.

Для осмислення своєї причетності до всесвітньо-історичного процесу людина звертається до минулого і зокрема до долей реальних історичних осіб. Найбільший інтерес викликають люди неабиякі, талановиті, що несуть у собі потужний заряд загального, соціально та історично характерного. Особливості їх індивідуальної психіки сприймаються як диференціальні риси на тлі стійких типологічних ознак.

Важливим чинником, що сприяє розвитку біографічної літератури, є розширення у культурі ХХ–ХХІ століть сфери документалістики. Різко зросла вимога точності, доказовості фактів, максимальної достовірності наведених відомостей, бажання долучитися до того, що реально відбувалося, типові і закономірні. Водночас усвідомлюється відносність факту, його фрагментарність, недомовленість, можливість не лише різної його інтерпретації, а й фальсифікації.

Популярність біографічної літератури також обумовлена підвищеним інтересом до психології індивіда, потребою визначити споконвічні людські властивості, дізнатися подробиці життєвого шляху великої людини у зв'язку з епохою.

Доля історичної особистості не обмежена хронологічними рамками людського життя: вона звернена до майбутніх поколінь та може бути для них моральним і творчим уроком або застереженням.

Пошук відповідей на вічне запитання «в ім'я чого і як живе людина», у чому сенс та мета його існування, з іншого боку – аналіз діяльності глибокого розуму, процесу творчості, проникнення в найскладніші процеси мислення та творення – такі основні завдання багатьох біографічних творів нового часу.

Художня біографічна література, на відміну від суто історичної белетристики, є власне сучасним твором. Йдеться про те, коли факти з життя людей піддаються художній обробці, коли поряд із біографічними фактами існує ще й категорія літературного вимислу. Особливо яскраво це проявляється в біографічному романі, який є специфічним піджанром історичного роману.

Мета біографії – поділитися життям іншої людини з аудиторією. Автор може вирішити написати біографію, оскільки він вважає історію предмета цікавою або має теми, які стосуються сучасного життя. Деякі автори вирішують написати біографію через брак інформації про цікаву тему або

щоб повідомити громадськості факти, які могли бути пропущені в існуючій біографії.

Біографічні історії можуть бути надихаючими – висвітлювати досягнення конкретної постаті, вказувати на те, як суб'єкт подолав труднощі – надихаючи читачів. Біографії також можуть служити застереженнями, попереджаючи читачів, ким не варто ставати.

Для талановитого біографа, наділеного естетичним смаком та тонким психологічним чуттям, факти зовнішньої біографії його героя глибоко та міцно пов'язані також із психо-динамікою його внутрішнього та духовного життя. Таким чином автор зображує зовнішні вчинки як наслідки, причинами яких були деякі внутрішні переживання, мотиви, роздуми та прийняті рішення. Це надає особі, що зображується, і всій розповіді ту обґрунтованість і переконливість, яких немає в біографіях документального характеру.

Якщо біограф має ще й соціологічну інтуїцію, є стихійним соціологом, він звертає особливу увагу на типові форми соціальної поведінки свого героя. Виокремлюючи такі поведінкові моделі, та подумки вибудовуючи їх у єдиний типологічний ряд, автор виявляє якусь загальну, наскрізну соціально-психологічну структуру реакцій героя на різні події, і навіть можливість створення соціологічної формули його особистості.

Термін «біографічний роман», у свою чергу, передбачає певну перевагу викладацької функції над інформативною. Це проявляється у підвищеній частці поетичної вигадки (наявність вигаданих персонажів і подій, свобода заповнення біографічних «прогалів»), а також у характерному для роману виразному характері поетичного узагальнення.

Біографічна література дає нам можливість поглянути на життя відомих людей з різних аспектів, і водночас дозволяє зрозуміти час, у якому ці люди жили. У цій літературі ми знайдемо не лише опис життя постаті, але й почуття та погляди особи, близьке оточення, історичне тло тощо.

Біографічні романи зацікавлюють читачів тим, що в них описані історії, які відбувалися насправді, а за допомогою літературних вигадок, що доповнюють прогалини біографії, можна уявити особу повною мірою, з усіх аспектів.

Також, біографічна література цікавить людей, які шукають інформацію про обраного героя чи історичні події, подану в інтригуючій формі. Біографії відомих людей, є літературними матеріалами, що документують життя особи. Біографічна література вимагає широкого і дуже детального аналізу багатьох фактів з життя даної людини, розташованих у причинно-наслідковому порядку.

Жанрова специфіка художньої біографії виходить із самоцінності життя героя та його опису. У самій природі жанру спочатку закладено прагнення розкрити історичну правду, максимально наблизитися до того, що реально відбувалося. Усе зображене тут – достовірно. Достовірність подій означає їх одиничність і неповторність, а низка їх утворює оригінальний життєвий шлях справжньої особистості. Головне – дати більш достовірну відповідь на питання, як і чому це відбувалося в реальності.

На відміну від романіста біограф не створює нову, іншу дійсність, оскільки достовірність означає не просто схожість реальної та текстової дійсності, але й тотожність її природи. Відмінність також в обсязі, бо біограф зображує не всі перипетії життя героя, а лише ті, які вважає характерними і визначальними. Біографія має обмеження в обсязі, вона не може вмістити в себе все, що відомо про її героя, але текстова дійсність прагне збігу зі справжнім життям у всій його повноті.

Критерієм вибору героя художньої біографії є унікальність та значимість реальної історичної особистості. Метою твору стає оживити конкретну людську особу в її історичній та особистісній неповторності, осягнення суті характеру і духовних можливостей людини, що реально жила, дослідження її

психофізичної природи у взаємозв'язку із суспільними, історичними, побутовими умовами її існування.

Реконструкція особистості героя у художній біографії здійснюється на основі аналізу, зіставлення та осмислення автором реальних історичних фактів, збережених документів та свідоцтв. Біограф, на відміну від романіста, не може вигадувати придатні для нього події та обставини. Вони йому дані, і ними визначається сюжет твору.

Також автори сучасних художніх біографій нерідко використовують різні види анахронії, прийоми проспекції та ретроспекції, оскільки оповідання йде про реально завершене минуле, і біограф має право акцентувати на цьому. Особливо продуктивні такі прийоми під час аналізу причинно-наслідкового низки подій та відтворенні психологічного портрета героя.

Специфічна в художній біографії є манера оповідання, що обумовлена місцем та роллю автора у самому тексті. Біограф займає позицію не всезнаючого оповідача (яким є романіст), а дослідника, що шукає істину, відтворює події та особистості шляхом аналізу численних документів, що допускає і зважає різні версії спірної події чи вчинку героя.

Установка на достовірність виявляється у художній формі. Тут явно відчутний план автора (його роздуми, аналіз, оцінка, емоції) у співвідношенні з об'єктивним, документальним планом, що оцінюється не лише автором, а й самим читачем.

Біограф пропонує гіпотези, зіставляє версії, позначає межі точно встановленого, мотивує свою реконструкцію недокументованих періодів життя героя, а читач стає учасником та критиком дослідження.

Творча лабораторія біографа відкрита перед ним, автор обмовляє своє незнання, домисл, вибір того чи іншого документа. Тому біографічна розповідь завжди відкрита.

Отже, біографія – одна з найдавніших форм літератури. До неї зверталися уже в античні часи, коли записували життя великих вождів і воїнів. У біографії або ж біографічному творі зазвичай йдеться про життя реальної знаменитої людини, зокрема метою біографії є відтворити світ, у якому жила особа.

Біографія буває й художньою – це біографічна література, у ній йдеться про життя окремих людей із авторськими домислами, роздумами, аналізом, оцінкою. До такої біографічної літератури належить, зокрема, біографічний роман.

Метою такого твору стає оживити конкретну особу в її історичній та особистісній неповторності, осягнути її характер, її психофізичну природу у взаємозв'язку із суспільними, історичними, побутовими умовами її існування. Реконструкція особистості героя у художній біографії здійснюється на основі аналізу, зіставлення та осмислення автором реальних історичних фактів.

1.2. Літературна критика як підґрунтя мистецьких біографій

Літературна критика – це галузь літературознавства, що займається описом літературної творчості. Її призначення полягає не тільки в описі творів і ситуацій літератури, але й передбачає безпосередній вплив на її розвиток, формування правил і завдань.

Критична література займається тлумаченням творів з погляду тих часів коли він написаний (включаючи важливі проблеми суспільного та духовного життя); виявляє та затверджує принципи літературного напрямку; активно впливає на літературний процес; опирається на теорію та історію літератури, а також на філософію. Здебільшого має публіцистичний характер, адже переплітається із журналістикою. Тісно пов'язана з іншими науками, такими як: історія, політологія, мовознавство, текстологія, бібліографія.

Літературна критика, складне, історично мінливе і неоднорідне явище, що розвивалося в попередні епохи в таких галузях, як: поетика, риторика, філософія, теологія, історіографія, суспільно-політична публіцистика.

В епоху Відродження пов'язана з літературною практикою, гаслами поетичних шкіл, літературними програмами, аналізом традиції.

Критика класицизму запровадила нормативізм у визначенні принципів творчості та критеріїв її оцінки, з боку відповідності письменницької практики актуальній поетиці.

Натомість критика передромантизму і романтизму надала письменникам право вільних і суб'єктивних художніх рішень, її інтереси зосереджувалися переважно на особистості творця. З цієї зміни інтересів потім розвинулася біографічна критика.

Суперечки призводили до літературно-критичної полеміки, іноді вирішальної для розвитку літературної критики. Сучасні форми літературної критики отримали повний розвиток у другій половині XIX ст., що зумовлено появою історії літератури як самостійної дослідницької дисципліни та розвитком літературного життя.

Критика трактується як елемент творчого процесу, фаза, що завершує роботу. З цього погляду літературна критика – це продовження художньої творчості або її доповнення, необхідне для суспільного буття твору.

Вона виконує соціальну, обслуговуючу, популяризаторську та пізнавальну функції. А також різноманітна за жанром, може мати форму враження від прочитаного, нарису, рецензії, аналізу, синтезу тощо. Різновид форм наближає літературну критику до літературної творчості. Тож критика впливає з тих самих передумов і виконує ті ж самі завдання, що й література, і навіть більше: вона вказує на можливості, прокладає шляхи розвитку літератури, на які та ще не вступила.

Її пишуть як журналісти, літературознавці, викладачі, так і самі митці. Серед українських критиків варто виокремити: Л. Білецький, О. Білецький,

М. Вороний, В. Дорошкевич, М. Драй-Хмара, М. Євшан, С. Єфремов, М. Зеров, О. Маковей, А. Могильницький, М. Сріблянський, Л. Українку, П. Филипович, І. Франка, М. Шаповал, Б. Якубський та інші.

Сьогодні літературну критику часто сприймають як співтворця літератури. Саме критик інтегрує літературний твір (творчість письменника) у ширший фон: історичний, соціальний, політичний, ідеологічний, філософський, естетичний, культурологічний та ін.

Критика залишається посередником між письменником і читачем, певним путівником у декодуванні та перекодуванні літератури. Тож, варто сказати, що критика значною мірою є творцем літературного простору, оскільки вона також створює літературні факти та вносить свій вклад у розвиток літературного процесу.

Літературна критика не є єдиним цілим, вона складається з кількох елементів: ствердження про конкретний твір та його автора; свідчення переконань рецензента щодо того, що він вважає цінним; посилення на факти літературного життя; інформація про саму критичну процедуру.

Усі ці елементи знаходяться в ієрархічних відносинах один з одним. Вони створюють своєрідну культурну ситуацію, тобто існування твору, вимоги, літературне життя.

Варто зауважити, що критика має 4 основні функції. Операційна функція, що полягає на грі між автором і аудиторією. Критичне повідомлення ускладнює ситуацію одержувач-відправник, але водночас створює нові стосунки, тому для автора це своєрідний перегляд того, як сприймуть твір, а для реципієнта це своєрідна ініціація особи, компетентної пояснити й оцінити твір. Саме тому критик є провідником читача в літературному споживанні, екскурсовод, який виконує рекламну, пізнавальну та оцінну функції. Роль критика дуже важлива, адже автор не має прямого контакту з реципієнтом.

Критик декодує і рекодує твір. Декодування – це виявлення твору в протиставленні системі читацьких звичок. Рекодування – це переклад знайденого шифру та надання його читачеві. Конкретизація – прагне або підтвердити існуючі звички літературного життя, або зламати їх, коли твір залишається в опозиції до умовностей. Критика – діяльність, що спрямована на впорядкування суспільного життя щодо фактів літератури.

Когнітивно-оцінювальна функція – виникає внаслідок металевої грамотності критика (містить інформацію про інформацію), який працює в тому ж матеріалі, що й письменник (тобто в слові); містить описово-інтерпретаційні (тобто когнітивні) та оцінні (тобто оцінні) речення

Дослідник літератури реконструює контекст твору (історичну та літературну ситуацію), а критик трактує власну ситуацію як контекст твору (звернення до культурного простору).

Для кращого розуміння критик вводить багато додаткових відомостей про твір та автора. Підвищує інформаційний потенціал творів. Він робить це тому, що існує багато речей, які можуть спотворити повідомлення (наприклад, особисті смаки, суспільні смаки, звички). На жаль, додаючи цю інформацію, критик також є одним із факторів, що порушують діалог автора з реципієнтом.

Постулативна функція, у якій критик через своє ставлення до твору формулює постулати. Він хоче не тільки оцінити існуючі, а й вплинути на ті, що виникають. Вона будує модель літературних досягнень і тим самим стає фактором творчості. Це можуть бути різні постулати: моральні, релігійні, ідеологічні, тематичні, щодо форми.

Метакритична функція – повідомлення про завдання критики та норми і правила критичної процедури; аналізує власні дії; ставить перед собою вимоги, завдання.

Одночасність усіх функцій динамічна, вони потенціалізуються й актуалізуються. Вони підкреслюють і пригнічують один одного. Щоразу вони групуються та впорядковуються в ієрархічному порядку.

Тож, творчий та життєвий шлях письменників цікавлять і сучасних літературознавців. Таким чином з'являються мистецькі біографії, романи на основі життя письменників, алфавіти із основними етапами творчого життя. Зокрема й рецензії та літературна критика на сучасні романи, мистецькі біографії тощо.

Не винятком є і творчість Ольги Кобилянської. Її творчий шлях та доробок досліджують та аналізують письменники, критики, рецензенти та інші.

Так, наприклад, Лука Луців [30] написав кілька розвідок, де аналізував мову, стиль та твори Ольги Кобилянської в цілому. Світлана Кирилюк [23], що описувала постать Ольги Кобилянської на тлі прози письменниці. Лещенко Марія [38] у своїй праці описала літературний портрет Ольги Кобилянської. Олександра Копач [33] видала книгу «Мовостиль Ольги Кобилянської», де здійснила спробу описати її творчість у мовностилістичному аспекті.

Усі критичні праці літературознавства та біографічна література дали поштовх до написання сучасними письменниками своїх інтерпретацій життя та творчості письменників.

Мистецька біографія або ж психологічний роман Ольги Саліпи «Оля» – сучасне опрацювання постаті Ольги Кобилянської. В одному із інтерв'ю авторка сказала, що у написанні її роману про Ольгу Кобилянську допомогли саме твори критичної літератури, зокрема й щоденники, спогади про її героїню, а також автобіографія. Оскільки усе це в комплексі надає найбільш реальну картину світу постаті, яку потрібно дослідити. Тож, потрібно підтвердити, що літературна критика справді відіграє важливу роль у літературознавстві.

Світлана Кирилюк видала книгу у форматі абетки «Кобилянська від А до Я» [25]. Дослідниця творчості та життя Ольги Кобилянської уклала усі важливі факти про життя, оточення, родину, друзів, історичне тло життя письменниці та багато іншого у форматі алфавіту. Таким чином упорядкувала важливі поняття та факти життя за алфавітним порядком.

Валерія Врублевська написала книгу «Шарітка з рунгу. Біографічний роман про Ольгу Кобилянську» [10], у якій описала життєвий шлях Ольги Кобилянської. Під унікальним авторським кутом бачення постаті, героїня постала перед читачами у новому вигляді.

Отже, літературна критика завершує, пояснює та осмислює деякі аспекти творчості письменників. Також варто зауважити, що усі критичні твори та рецензії дають поштовх й для подальшого розвитку, тобто це не останній етап творчості письменника. На основі таких праць сучасні літератори мають змогу створити нові інтерпретації життя письменників. Так, про Ольгу Кобилянську написано книгу у форматі абетки «Кобилянська від А до Я», книгу «Шарітка з рунгу. Біографічний роман про Ольгу Кобилянську», мистецьку біографію «Оля».

РОЗДІЛ 2

ПОСТАТЬ ОЛЬГИ КОБИЛЯНСЬКОЇ В БІБЛОГРАФІЧНІЙ ПРОЗІ

2.1. Біографічний роман про Ольгу Кобилянську «Шарітка з рунгу» Валерії Врублевської

Постать Ольги Кобилянської надзвичайно зацікавлює сучасних письменників, а також читачів. Саме тому сучасники пишуть про неї книги та романи. Ідеї, які сповідувала письменниця залишаються актуальними й досі, можливо, саме тому доля письменниці вражає та надихає [77].

Використовуючи спогади, щоденники, літературну критику, автори створюють сучасні тексти про письменників-класиків, вони відкривають їх зовсім по-іншому, по-сучасному. Для читачів письменники відкриваються по-новому, їхнє життя захоплює саме тоді, коли воно постає описане у романі, із діалогами, описами та переживаннями.

Валерія Врублевська – сучасна письменниця, авторка відомих творів про Соломію Крушельницьку та Ольгу Кобилянську. «Шарітка з Рунгу» – саме так звучить назва біографічного роману про Ольгу Кобилянську.

Сама назва є досить цікавою: «У краї, де зростала майбутня письменниця, шаріткою називають едельвейс. А на південному боці гори Рунг є біла скеля. Найвідважніші шукали на камінні едельвейс – квітку щастя й надії. Наприкінці літа 1883 року на скелю піднялась і двадцятирічна Ольга Кобилянська. Серпневого дня вона віднайшла дві шарітки. Обрамила їх і почепила на стіні. Зберігала до кінця своїх днів. Та щасливою була лише тоді, коли писала свої твори» [16].

Структура роману не завжди хронологічна, події перетікають одна в іншу, або ж авторка несподівано повертається до якогось фрагменту життя, для важкого сприйняття також стали діалоги, де не вказувалося хто та про що говорить, проте складається враження ніби це не головне, адже твір насичений «життям», у цьому й відіграють велику роль діалоги, а також

сповнений авторськими вставками, саме це дає можливість краще розуміти «хронологію» сюжетної лінії.

Біографічний роман складається з п'яти частин. У першій з них, що має назву «Доля» розповідається про батьків Ольги, як вони одружилися, а далі продовжується про дитинство Ольги.

У творі зазначається, що Ольга ще з дитинства була дуже талановита та цікава до життя: *«Посадять на траві – перебирає кожену травинку, досліджуючи, яка вона. Поставлять біля лави – пальчиком обводить узори на струганому дереві. Та до людей виявляла найбільшу цікавість. Спостерігала за їхніми рухами, запам'ятовувала слова»* [10, С. 8]. Їй подобалося малювати, танцювати, співати, грати на інструментах та вивчати мови.

Те, що Ольга була незвичайною підтверджують рядки Миколи Устияновича, який говорив до Юліана Кобилянського: *« – Що то ваша дівчинка така тиха, серйозна, не бавиться так, як інші діти, а її сумовиті оченята ніби в душу зазирають. Одним словом, вона чимсь-то притягає до себе. Незвичайна дитина!»* [10, С. 10].

Проте батько, Юліан Кобилянський, відповідав, що все ж полягає на хлопців, синів: *« – Ет, що там дівчина... У мене хлопці!...»* [10, С. 10]. Він уже давно визначив життєву стежку своїм дітям: *«...хлопці – підуть на вищі студії, дівчатам – таку-сяку освіту і заміж – газдувати.»* [10, С. 10–11].

Описується також фрагмент, де Ольга, будучи маленькою, на силу впросила батька, щоб той дав потримати у руці перо, вона було на стільки гарним, що Ольга декілька разів прибігала до батька. І хоч він був суворим, нагрімав на неї за те, що вона приходить, та все ж дав потримати. Така поведінка дівчинки показує, що вона уже в дитинстві була наполегливою та зацікавленою не лише до іграшок, але й до того, що робить її освічений батько, до письма та науки.

У романі уже на перших сторінках Ольга описується як смілива та мрійлива особистість: *«Вже тоді визрівали в ній ніжність і сміливість, мрійливість і пристрасність, розважливість і відчайдушність»* [10, С. 17].

Описується й перше кохання Ольги, у школі вона відчувала як на неї задивляються хлопці, і хоч вона не вважала себе красивою, і не мала гарного одягу, вона не хотіла щоб у неї вони закохувалися, адже вони їй не подобалися, бо переважно погано вчилися. Це свідчить про те, що хоч вона і не була гарною, та була гордою і знала собі ціну.

Згадуються й подружки Ольги Кобилянської: Ольга Устиянович, Августа Кохановська, а також дружні стосунки із сестрою Євгенією та братом Максиміліаном.

Коли батько розказав родині про свого нового урядника – Альфонса Кучинського – Ользі він одразу здався казковим принцом: *«Хотіла його бачити. Незабаром побачила. Такий собі поважний, стриманий. Погляд його чорних очей був холодний і рішучий. Видався їй прекрасним, як казковий принц»* [10, С. 39].

Вона постійно стояла біля вікна та лиш чекала, коли він буде проходити повз: *«Щодня почала виглядати його біля вікна... Так тривало усю зиму»* [10, С. 39]. Уперше побачилися із ним на танцях: *«Між ними була розмова очима»* [10, С. 41].

Саме цей чоловік розбудив у ній жіночність та ніжність. Подруга, що була з нею на тому вечорі підкреслила, що Ольга *«...вчора була така гарна, як гріховний янгол... Оця твоя блідо-рожева сукня з понсовим оксамитом тобі страшенно личить, і волосся в тебе гарне, лискуче, як шовк»* [10, С. 42]. Проте Ольга ніколи не вірила у такі слова, вона не хотіла жити ілюзією того, що вона гарна.

Саме цей чоловік став її першим коханням, після якого вона завела свій щоденник та почала писати вірші. На той момент у родині на розмовному рівні побутовали німецька та польська разом із українською, тому й вірші

були різними мовами та переповнені мотивами кохання та роздумами над долею закоханих.

Та попри нещасливе кохання та відчуття самотності Ольга отримала величезний поштовх до життя. Вона починає багато читати та писати вірші, на стільки, що уже не може знайти собі співрозмовника, який би був розумніший та цікавіший від неї: *«Душа, подразнена знаннями, не знаходила собі рівноваги і все шукала співрозмовника, який мав бути розумово вищим від неї, щоб міг вивести її з лабіринту власних переживань і бездіяльності. Цього не сталося»* [10, С. 46].

У сімнадцять років Ольга пише перший твір під назвою «Гортенза, або Нарцис про життя однієї дівчини», проте критики оцінили його як недосконалий. Де Гортензі говорили, що хоч вона і не гарна, але одразу видно, що аристократка, адже дуже цікава та вихована. Це свідчить про те, що Ольга відчувала себе не гарною, але дуже цікавою та різносторонньою особистістю.

Варто зауважити, що уже в цьому творі Ольга Кобилянська підіймає питання жіночої особистості та проблему емансипації жінок. Ольга вважає, що кожна жінка – це особистість, і вони обов'язково повинні розвиватися, навчатися і тд. Для жінки не обов'язково бути лиш гарною, їй обов'язково потрібно бути цікавою особистістю, начитаною.

У творі «Шарітка з Рунгу» згадується й велике захоплення Кобилянської – їзда верхи: *«Вона мала особливі здібності до неї [верхової їзди] і дуже гарно виглядала в сідлі. Коней любила з дитинства, і ця пристрасть виростала разом з нею»* [10, С. 55].

Невдовзі у Кімпулунг приїжджає новий лікар Окуневський із дочкою та її двоюрідною сестрою, яка виховувалася Наталією Кобринською. Валерія Врублевська акцентує саме на її постаті, описує Наталію, як «красиву та гордовиту жінку» [10, С.74] та зазначає, що «дім Озаркевичів був осередком

української культури. Друзі та рідні називали його «Руські Атени» [10, С.74-75].

Зокрема й зазначає, що донька лікаря – Софія була дуже дотепною, тому Ольга чи не вперше відчула радість від спілкування із людиною зі схожими думками та баченням світу. Вони обоє були мрійницями, любили дискутувати, та навіть обоє мали спільну мету – «літературна кар'єра».

Усі разом, Ольга, Софія та Наталія проводили багато часу за цікавими розмовами під час прогулянок. Наталія розповідала дівчатам, що: *«Жіночий рух, справді, є міжнародним і ґрунтується на цивільно-правовій нерівності жінки з чоловіком»* [10, С.77]. Зокрема й про філософію Ніцше, про жіночий рух у Франції та Німеччині, де жінки намагалися добитися право навчатися в університеті. Дівчата дійшли до висновку, що невдовзі це чекає й на них.

Невдовзі описується дружба Августи Кохановської та Ольги Кобилянської. Дівчата щиро розмовляли про перше кохання Августи, Ольга навіть попросила прочитати щоденник подруги, а та без роздумів дала його Ользі. І хоч наголошує, що нікому б не дала його читати, але Ольга знає усі її таємниці.

Варто додати, що у творі згадується й сім'я Озаркевичів, наприклад, Іван Озаркевич, що *«у 1848 році переробив і поставив на коломийській сцені «Наталку Полтавку»»* [10, С.131].

Також цікавим стало й те, що у творі детально описуються українські традиції: *«На Андрія Ольга з Євгенією гадали: пускали по воді горіхову шкаралупку зі свічечкою»* [10, С.134].

Коли головній героїні виповнилося двадцять років, вона уже мріяла вийти заміж, проте, як це притаманно Ользі Кобилянській, у своєму партнерові вона вбачала лише високо духовну людину.

Наступним її коханням стає Євген Озаркевич, як вона його називала Геня, адже він був не лише красенем, але й людиною, яка знає більше ніж вона. Проте, Ольга про себе писала *«Я добра й лиха, гарна й бридка, палка й*

холодна, але більше нещасна, як щаслива» [10, С.214]. Проте кохання починає згасати, адже Євген не дотримав обіцянки – не надіслав книжок.

Після цього Ольга знову думає, яким же має бути її чоловік, і доходить до ще одного висновку: «– Я хочу мати багатого чоловіка, який міг би купувати мені книжки і коней» [10, С.214].

Проте коли Ольга захворіла їй здавалося, що з нею говорить Геньо, і від цього вона зрозуміла, що кохає його усім серцем: «Так, вона любить його з кожним днем все дужче... Ох, вона вже не дитина, кожним її порухом керує любов» [10, С.221]. Та невдовзі Ольга пише свій щоденник, у якому зафіксує свої переживання та почуття, саме там читач баче, що її уже «ніщо не тішить, Геньо мені остогид» [10, С.222].

Після повернення Олеся Ястшебського, того самого хлопця, який був закоханий в Ольгу у школі. І від якого вона втікла у садку, коли той прийшов до неї. Про нього вона згадувала ще не раз, хвилювалася, що розбила йому серце, адже Ольга стала для нього його першим коханням. Після проведеного разом часу, вона зрозуміла, що він їй також подобається і їй було приємно, що він приїхав.

Проте так склалося, що Ольга вирішує поїхати на декілька днів у Ватру-Молдовицю, там мешкала її подруга Ванда Добжанська. Авторка відмічає, що пейзаж був дивовижний, розповідь насичена описами: «З вершини гори Бернарель відкривалася романтична панорама на Чорну гору і менші гори, що опускалися аж до низин Золотої Бистриці. Мандрівки тут відбувалися на маленьких, але витривалих гуцульських кониках» [10, С.227].

Там вона зустріла інженера-нафтовика Зеглера, що був красивим німцем: «Обличчя досить вродливе, квітуче, здорове і дуже поважне, а його сміх схожий на дівочий. Вона ще зроду не бачила такого чоловіка» [10, С.227].

Ольга захоплювалася цим чоловіком щоразу сильніше, їй уже й здалося, що усі попередні навіть не стоять поруч із ним. Тим часом Геньо із Зосою

обіцяли повернутися протягом місяця, але Геньо, як і не виконав обіцянки, не привізши книжки, так і повівся знову, не приїхав в обіцяний термін: *«Через місяць – одне і те саме. Від Зосі і Геня все ще немає жодної звістки»* [10, С.231].

Та Ольга уже почала забувати його, усе частіше проводила час із Олесем, а також з Густою та Ядвісею, вони вчилися їздити верхи. В один із таких походів вона зустрілася із Зерглером, проте він дуже байдуже відреагував на неї, лиш промовили кілька слів. Після такого Ольга більше не хотіла навіть думати про нього: *«Він до неї цілком байдужий, і вона більше ним не захоплюється, тобто не хоче захоплюватися»* [10, С.231].

Усе це ще раз вказує на те, що Ольга була дуже чутливої, а також мрійницею. Вона швидко закохувалася та довго жила мріями, із кожним своїм закоханим відбувалося щось подібне, щасливою вона була лише у своїй уяві.

Варто відмітити, що Ольга захоплювалася своєю компанією, а особливо Олесем, її чарували його великі очі. Колись вони навіть вдавали закоханих, але насправді Ольга признавалася читачам: *«Любила його ідеально чисто юнацьку душу, але нудилася з ним»* [10, С.232].

Остаточно Ольга доходить до висновку, що краще нікого не любити, але потім суперечить навіть сама собі: *«Серцю так хочеться любити...»* [10, С.232].

Наступним зацікавленням Ольги стає Олесь, мабуть, тому що вони проводили багато часу разом, а він її так любив, у нього очі загоралися, коли він лише бачив Ольгу, а вона, відчувши це, зрозуміла, що він також їй починає подобатися. І, навіть, порівнює із Геньо та Зерглером, та розуміє, що Олесь *«дуже вирізнявся серед інших своєю делікатністю»* [10, С.232].

Попри все, коли одного вечора усі танцювали та розважалися, а Олесь, як завжди дивився на Ольгу із величезним захопленням, авторка вводить метод перспективи, та говорить про те, що чоловік так і не дізнається, на

скільки Ольга його любила, особливо в той вечір: *«Він ніколи не дізнається, як шляхетно і чисто вона його любила, особливо того вечора. Який він делікатний і відвертий, і як вона його ревнує до всіх»* [10, С.233], а також авторка зазначає, що головна героїня – Ольга Кобилянська навіть *«букетик, який він подарував їй під час котильйону, вона зберегла на пам'ять»* [10, С.233].

Наступного дня, після того вечора, Олесь уже повинен був їхати, востаннє вони були разом, незважаючи на це Ольга не засмучувалася, лиш просила Бога, щоб йому на життєвому шляху трапилася така ж щира та відкрита душа, як і у нього.

Приїхавши додому, Ольга не могла довго заснути, вона думала про те, що вона залишається нещасливою. Цієї ночі засмучена дівчина довго плакала. Вона не розуміла що з нею не так, невже вона не гарна. Проте вона все ж впевнена, що її краса полягає зовсім в іншому, її не усі здібні зрозуміти та відчувати.

У цей вечір *«вона згадує розбиті мрії останнього часу. Всі її подруги і дорогі люди або виїхали з Кімпулунга, або виїдуть незабаром»*, проте, Ольга Кобилянська впевнена, що *«...ходить вона, як царівна, і манери в неї благородні: «я струнка, розумна, в мене жаром горять очі... Невже я не красива? Я бачила на балах, святах, що красивіша від багатьох . Люди не розуміють, що моя краса іншого роду! Її ніхто не помічає...»»* [10, С.234].

Проте Ольга залишається сильною духом, вона вірить у себе, у свої сили. Знає точно, що ще усе попереду, що знайде ще щастя, але не в коханні: *«...коли стану знаменитою, тоді мої подруги побачать мене на вищому шаблі слави, який тільки може бути доступним жінці»* [10, С.234]. А також вона зауважує: *«Я мушу щось зробити таке, що дасть мені щастя»* [10, С.235].

Також цікавим моментом стало прощання Ольги з Олесем. Вона згадала, що Густа колись простягла праву руку Олесеві та сказала, що ніколи не

вийде заміж. І вирішила зробити так само, але Олесь не відповів, він лиш посміхнувся.

Ольга Кобилянська надзвичайно насолоджується тим, що тепер може їздити верхи, так вона почувається впевненіше та щасливіше, вона навіть стверджує, що *«краще любити коней, ніж чоловіків, фальшивих, хвалькуватих»* [10, С.235].

Через деякий час до Кобилянських зайшов новий староста – Ортинський. *«Це був старий парубок, десь сорока трьох років, високий, худий, мав буденне обличчя з колючими блакитними очима в окулярах. Говорив швидко й дотепно, мав старомодні манери, не курил, не грав у карти, любив музику і буцімто мав багато книжок»* [10, С.236].

Цього вечора Ольга задумалася, «а чи не вийти за нього заміж?», їй здалося кращим одружитися навіть не по коханню, а просто, щоб жити для когось, мати перед кимось обов'язки, вона боялася, що її життя залишиться із найбільшим сенсом – їсти, щоб не померти.

Авторка різко повертається до історії Наталії Кобринської. Вона оповідає про її життя, що сталося після смерті її чоловіка.

Батько забрав Наталю до себе, у Відень, де вона познайомилася із новими людьми, а саме Остапом Терлецьким та Василем Полянським. Саме вони ї спонукали до писання, і хоч Наталя не знала про що писати, та все ж спробувала писати про те, про що б говорила, – так їй порекомендував Остап Терлецький. Так з-під пера вийшла «Пані Шуминська», цей твір дуже сподобався Остапу Терлецькому, і тоді Наталя повірила у себе та написала оповідання «Задля кусника хліба». Її почали підтримувати у починанні ще й Михайло Павлик, а також Іван Франко. Саме завдяки їм Кобринська усвідомлює для себе нові погляди на літературні завдання.

1884 року Наталя засновує Товариство руських жінок, після чого видає жіночий альманах «Перший вінок».

Після відступу про життя Наталії, Валерія Врублевська продовжує писати про переживання Ольги, про те що їй невдовзі уже двадцять три роки, а вона досі не пізнала того «буденного щастя», про яке так сильно мріє.

Але раптом, під час прогулянки із Зосою Окуневською, подруга каже, що Натальця (так називали подруги Наталію Кобринську) вийшла із Товариства руських жінок у Станіславові. Це сталося із поважної причини, яку описує Зося: *«Кобринська дістала картку із запрошенням до складки. Із складки нічого не буде, а вони, певно, візьмуть із заложених грошей, і що замість «Альманаху» вийде срібна таця», «Так почалася війна між Кобринською та «мудрими галичанами». Їй, як і раніше, допомагали Франко та Драгоманов» [10, С.241].*

Зося радить Ользі написати оповідання та надіслати його Кобринській. І хоч Наталія була байдужа до долі Кобилянської, вона спробувала надісла цей твір Франкові, проте оповідання Ользі Кобилянській не давали.

А з Софії Окуневської Кобринська зробила справжню письменницю, і хоч неї вона так і не стала: *«...Зося децю затаїла. Не від злого серця, а просто не мала відваги. Ну і як могла сказати, що до нового альманаху взяли її оповідання «Пісок», статтю «Родинна неволя жінок вв піснях і вечільних обрядах» і що в листі до Франка Кобринська величає Софію Окуневську молододою письменницею?» [10, С.242].* Та про це Софія так і не наважилася розповісти Ользі. А Ольга не вважала, що Зося Окуневська талановитіша ніж вона, але її дуже ображало, що життя їй дає більше можливостей ніж їй.

Ольга й далі продовжує тужити, коли залишається на самоті, постійно замислюється, що чуда так і не відбулося – вона досі залишається нещасною.

У творі знову згадаються поруги Ольги – Августа, а саме те, що вона тепер у Відні навчається в художній академії. Також оповідається про те, що Зося навчалася у Львові, а потім поїхала у Цюрих на медичний факультет. Усе це вказує на нові феміністичні погляди, жінки отримали право здобувати освіту, що набували все більшої популярності та сили закордоном.

Зокрема, на Різдво повернулася Зося та при розмові із Ольгою згадала жіночий журнал, а саме те, що він «має скороминуще значення» [10, С.246], адже «жінки тепер мають інше становище, ніж чоловіки» [10, С.246], тому що «хочуть бути рівноправними. Майже всі вони в тому зацікавлені» [10, С.246].

Продовжує Зося: *«Я розумію жіночий журнал як орган партійний, наприклад орган робітничої партії. Там обговорюється все, що стосується інтересів жінки. Окрім цього жінка є людина, належить до суспільства. І ту не можна відокремлювати одне від другого. Все, що дух її творить, повинно йти разом з творчістю чоловіків. Нема жодної літератури, жодної науки, жодного мистецтва окремо для жінок, окремо для чоловіків. Зле, коли жінки хочуть у цьому відокремитись»* [10, С.234]. Ольга Кобилянська погоджувалася із думкою Софії.

Усе це дуже вплинуло на Ольгу Кобилянську, її туга ніби пройшла, адже вона зрозуміла для чого хоче жити – для жінок: *«вона впевнена, що тепер живе не для себе, а для жіночого питання, і не буде виходити заміж»* [10, С.248].

До цього ж, Зося передала Ользі, що Наталія Кобринська запрошує її взяти участь у написанні жіночого альманаху, адже там будуть розміщені твори написані жінками: *«Каже, щоб Ольга написала алегорію про волю, любов, життя і владу, таку самісіньку, як вона вже в неї читала. Вона непогано вдалася – Ольга тепер знов захоплена жіночим питанням. Зося перекладе її, і вона вийде в жіночому альманасі»* [10, С.248].

Зокрема, Ольга пише статтю про становище жінок у різних країнах – «Звістка з заграниці і краю». *«Вона зазначає, що в Іспанії жінка «не має права ходити до університету», у Франції наполеонівський кодекс не дає права жінці бути свідком, опікуном тощо»* [10, С.248]. Саме в таких темах Ольга відчувала потребу, вона й відкривала багато чого нового, коли писала подібні тексти.

Ольга Кобилянська, уже не вперше, згадує про Августу Кохановську, порівнюючи із Зосою, Ольга розуміє, що Августу їй дуже бракує поруч, адже це її дуже близька людина. Вона вважає, що їх поєднує й захоплення, вони обидві творчі, Августа малює пензлем, а Ольга – словом. Ольга благословить кімпулунзьку природу, бо вбачає саме її поштовхом до того, що вона стала письменницею, а Августа – художницею.

Таким чином, читач розуміє, що Ольга дуже любить рідний край, і хоч їй там сумно і немає, що робити, але вона й завдячує усьому, що її оточувало у той час.

Ця дружба дійсно стала для дівчат чимось більшим, мабуть, найбільшою підтримкою одна для одної. Августа дуже любила Ольжині твори та, навіть, малювала картини із них до кінця свого життя.

Цікавим змалюванням Ольги також стає ситуація, де вона просить купити тютюну: *«Ольга попросила Іванка купити їй тютюну. Коли він повернувся, вона закурила і взялася читати «Історію жінок» Юнга.... Ольга сиділа і курила» [10, С.266].*

Згодом Ольга кілька разів їздила до Чернівців, адже її брати уже повиростали, вивчилися, та побудували сім'ї, саме це було приводом частих візитів міста. Там вона зустрічалася із близькими, ходила на вистави.

Повернувшись додому, Ольга застала сімейні чвари, через те, що Юлько посварився із батьком, останній вивів Ольжиного коня у місто на продаж. Ольга робила вигляд, ніби їй байдуже на це, але насправді, вона розуміла, що це було її чи не єдине щастя, якого вже й більше не буде.

Вона зрозуміла, що в житті головне гроші, коли хотіла вступити в жіночу спілку, у якій було двадцять жінок, але це коштувало 25 гульденів.

Через деякий час родина примирилася, коня не продали, але в Ольги залишилося неприємне почуття після цього, і тому вона ще раз постановила, що заміж ніколи не вийде.

Найголовнішим питанням для Ольги протягом усього життя було *«Чим є життя, якщо його не прикрашає любов?»* [10, С.292]. Від цього вона була дуже втомлена, адже це питання, ця проблема спокутувала її дуже і дуже часто. Після знайомства із кожним чоловіком, вона думала, що це той самий, але щоразу обставини склалися так, що вона залишалася сама.

Саме тому авторка протягом усього твору нагадує читачам, що Ольга досі сумує за Зерглером: *«Ольга вже його забула, хоч нема нікого такого, як він. Їй сниться, що він сердитий на неї, а вона ставиться до нього цілком спокійно. Якось приснилося, ніби він так міцно стиснув її, що стало боляче. Він ненавидить її, а вона не має сил ані любити, ані ненавидіти. Любов і турботи зламали її. І все-таки хотіла б одружитися з кимось, хто б її любив»* [10, С.296].

Через місяць Ольга знову вирушає до Варти-Молдовиці, аби побачитися із Зерглером, взяла з собою Зоєю. Там вона веде себе спокійно, байдуже, невимушено. Їй здавалося, що вона перемогла. Але, уві сні знову «приходить» до неї Зерглер і наче упадає коло неї. Удень вона знову хотіла його побачити, але так і не склалося.

Натомість із Зоєю вони провели останній вечір разом, адже вона виїжджала назад до Цюриха.

Тим часом у Кімпулунг повернувся Артур Нізнер, який колись вразив Ольгу. Якось він проводжав Ольгу додому та одночасно розповідав багато чого цікавого: *«Ользі було цікаво з ним, він – молодий, інтелігентний, але не може ніде втриматись. Ольга хоче з ним поговорити, проте їй це не вдається»* [10, С.298].

Проте він повернувся не на довго, уже через деякий час він щез, навіть не попрощався. Ольгу охопив смуток, вона затремтіла та не розуміло що його гонило. Але Ольга згадує, що мала написати листа Євгенії, де вона повідомляє їй, що вона уже засиділася в Кімпулунзі, та й батько не може

довго тут працювати. Також згадує за ноти, як Зося ще не повернула та передає українську читанку.

Далі авторка згадує про те, що *«у Львові радикальна партія хоче видавати нову газету, бо «Зоря» потрапила у кігті народівців. Франка виключимо, бо він буде редактором нової газети...Це поки таємниця...»* [10, С.300] – розповідає Ользі Зося.

Як грім серед ясного неба стала звістка про те, що *«румуни затіяли судовий процес на батька. Справа полягала у тому, що в Кімпулунзі на кошти української громадськості було побудовано греко-католицьку церкву. Батько брав активні участь у будівництві, збирав кошти»* [10, С.302].

Від його батько ледь не збожеволів, але його було виправдано. Проте родина була змушена виїхати до меншої хати, де в Кобилянській була невеличка, але затишна кімнатка.

Стан батька був нестабільний навіть після подій, мати захворіла, а Ольга поралася у хаті та робила все можливе, щоб мати одужала. Одного дня батько вийшов з хати та пішов у стайні. Ольга, відчувши щось підозріле, пішла за ним, але двері були зачинені, вона взяла сокирку і таким чином відкрила двері. Зрозуміла, що батько хотів покінчити із життям.

Вона й перед цим відчувала, що він був зломлений від цієї ситуації морально, але не проявляла почуттів. Після того, як вона вчасно побачила, що він робить він розплакався, розцілував її руки та сказав їй слова, яких вона ніколи не чула від нього: *«Я виджу, що ти є ліпша, як я... Я виджу...»* [10, С.305].

Ольга також виходила й матір, вона їй часом казала: *«Якби не ти, мене вже давно б не було на світі...»* [10, С.305]. Ці обставини відбилися на житті Ольги, вона не мала часу писати, адже у першу половину дня мала приготувати обід, відвари із трав матері тощо.

Часом здається, що Ольга сильніша та мужніша навіть за своїх братів: *«Все було їй під силу, все залагоджувала. Всіх помирити, взяти на себе*

прикре. І ніхто не жалував її, нікому в голову не приходило, що вони найгірше поклали на неї. Вона не боронилася, не відмовлялася від жодних клопотів. Бо не могла інакше... І це була тільки одна грань її особистості. Була вона й агресивна, пихата, злостилась на всіх. Фанатично шукала себе у своїх творах» [10, С.306].

Коли з'являється звістка, що Артур Нізнер знову повертається, але в Ольги були особливі почуття, не такі як до усіх інших, вона радше була закохана не в нього, а в його спосіб життя, а саме їй подобалося те, що він любив мандрувати. Вона думає про себе, що також могла б мандрувати, якби була така можливість. Цим їхні душі й були близькі.

Він їй сниться, вона з ним залишається, дивиться в його очі, слухає стукіт серця, потім він просить, щоб вона його поцілувала, і вона починає цілувати його очі. Проте ця зацікавленість чоловіком проходить так само швидко, як і усі попередні.

Описується й цікавий момент життя, коли Ольга, потрапивши в дівоче товариство, раптом зустрічає цигана, який ворожив на картах. Саме він розказав їй про її майбутнє: *«...вийде заміж не за урядовця і не за звичайного чоловіка і що вони житимуть з ним дуже добре» [10, С.310].* А ще додав, що любить не того з ким житиме, а її, певне, що ніхто – подумала.

Наступним її зацікавленням стає Василь, що служив їздовим у повітовому управлінні Кімпулунга. Він об'їжджав її коня, але раптом впав, а кінь поранив око. Так його описує Ольга: *«Він такий сміливий, гарний...» [10, С.311].*

Згодом Ольга мала з ним їхати по Олю Устиянович та мамцю, він дуже цьому зрадив, потім ще кілька разів гуляли разом, проте він знав, що вона з ним тільки забавляється, але й дозволяв їй це робити.

Протягом їхньої історії Ольга не до кінця розуміла чи любить її Василь, чи ні, але один випадок проявив його почуття щиріше: *«Того вечора доктор розповів їй, начебто Василь був сердитий, що йому довелося везти доктора.*

Ольга знала: він вибрав цей день, щоб покатати її, а мусив везти доктора на комісію. Нині Ользі Василь дуже подобався. Чому він не каже, що любить її?» [10, С.316].

Через місяць батька звільнили з посади, родина має перебраться до Димки. Ольга горює за своїм втраченим майбутнім, вона перестає писати, втрачає ще одну її мрію.

Ольга Кобилянська прибула до Болехова в липні 1889 року, саме тут вирували баталії щодо Наталії Кобринської, адже вона тут оселилися із батьками та сестрою.

Сюди приїжджають письменники: нещодавно були із Наддніпрянщини, а один із них був дуже схожим на Гейне: *«Вони живуть для громади, цікавляться суспільними справами, емансипацією жінок, а особливо літературою. Кобринська каже, що хоче познайомити Ольгу з найбільшими письменниками краю» [10, С.311].*

Тут вона багато чого для себе відкриває, багато робить висновків для себе. І хоч «тутешні люди кажуть, що вона симпатична і швидко вийде заміж», а вона б із залюбки та не має за кого, то ж Ольга залишається самотньою та стверджує, що любити їй нікого.

Ольга багато читає, розмовляє із гостями на різні теми: про літературу, соціальні проблеми та жіноче питання.

В передостанні дні перебування у Болехові, Ольгу Кобилянську запрошують на весілля. Вона гарно одяглася, це їй підтверджували усі гості та багато танцювала, розважалася. Тут вона познайомила з чоловіком шляхетної зовнішності, він виявився поляком, весь вечір вони провели разом у танці.

В останній день було влаштовано вечірку-прогулянку, щоб гарно провести Ольгу. Туди був запрошений і новий її знайомий, йому вона багато розказувала про гори та коней, адже це чи не єдині її душевні відроди, її щастя.

Також описується те, що Ольга вчить українську, але ніяк не може дописати свою «Царівну». Її переживання через те, що не вийшло її оповідання «Людина», вона пробувала подавати й в німецькі видання, але там також – відмова, проте редактор надихнув письменницю (у коментарі вказав, що воно просто задовге). Далі були спроби подати у редакцію «Правди», яка також стала невдалою через недоліки в мові. Остаточно воно було надруковане в «Зорі» і тоді Ольга Кобилянська здобула визнання.

Саме поїздки до Болехова, а згодом і до Львова переконали, що вона повинна писати. І хоч не завжди, але вона почуває потяг до письма. В оповіданні «Людина» чітко прослідковуються питання жіночої емансипації, їх мрій, а також проблеми заміжжя.

Авторка переносить читачів у 1895 рік. Ольга познайомилася з новим редактором «Буковини» – Осипом Маковеем: *«молодий, майже двадцятивосьмирічний чоловік, з попелястою чуприною, високим лобом і дивного кольору блакитними очима»* [10, С.353].

Маковей поставив собі за мету шукати молодих цікавих письменників, так його навчив ще Іван Франко. Він звернувся до Ольги Кобилянської через те, що читав її повість «Людина», коли був співробітником у журналі «Зоря».

Вони одразу відчували, що між ними щось є, вона зрозуміла, що він хотів їй подобатися, а вона й була не проти. *«Найголовніше для, що Маковей мав знання – і це робило його в житті Ольги безконкурентним»* [10, С.354].

Він почав відігравати головну роль її життя, адже саме він про неї писав статті, зробив її популярною, завдяки Осипу Маковею вона відчула себе справжньої письменницею. Але, варто відзначити, що вона одразу закохалася в нього і очікувала від нього також проявів почуттів. Та майже одразу вона хотіла лиш його бачити, чути, від нього вона потребувала лиш дозволу на кохання. Він чи не єдиний чоловік, який «не бігав» за Ольгою, а в Чернівцях було багато закоханих у неї.

Коли дізнається, що він захворів починає опікуватися ним, надсилає листи із рекомендаціями як краще діяти, а також ліки.

1895 року Августа вступає до Віденської академії мистецтв, через п'ять років повертається до Чернівців, а завдяки Ользі часто проводить час із відомими людьми Буковини та Галичини. Августа продовжує ілюструвати твори Ольги Кобилянської та пропонує свою допомогу для новели «Битва», яку в цей час пише Кобилянська.

Тим часом Г. Адам зголошується видати твори Ольги Кобилянської однією книжкою під назвою «Малоруські новели».

Стосунки із Маковеем тривали довго, майже десять років Ольга опікувалася ним, вони щодня листувалися, як стверджує Валерія Врублевська: не усі листи збереглися від Маковея, вона припускає, що *«скоріше всього, вони з Маковеем вернули листи одне одному»* [10, С.371].

Ольга освідчилася першою Осипу і одразу ж відчула відчуження з його боку. Це кохання стало і стражданням для неї до кінця життя. У часи, коли було дуже складно, коли почуття її розривали з середини вона писала свої найкращі твори.

Натомість Маковей не відповідав їй взаємністю, але підтримував літературно. Він її визнав, як *«чи не найбільш талановиту з всіх наших галицьких і буковинських авторок»* [10, С.386]. Та варто додати, що допомагав він не тільки Ользі, так за його сприянням в літературу прийшли Марко Черемшина та Василь Стефаник, Іван Синюк, Іван Бажанський.

Якось Осип Маковей пише Ользі: *«Я Вас безмежно ціную, и були для мене духовним стимулом і життям, але для шлюбу повинно бути ще щось більше, я його не маю. Вибачте, якщо можете, я знаю, яку рану Вам нанесу. Але Ви – Ольга Кобилянська і вартуєте Правди»* [10, С.390].

Проте Ольга не зупиняється, це сильна вольова жінка, яка не може відкласти себе, їй важливі почуття, які нею, ніби керують. Вона продовжує

писати, а Маковей продовжує читати, як стверджує авторка «йому це було потрібно».

1899 року завдяки Михайлові Павлику між Ольгою Кобилянською та Лесею Українкою зароджується листування. Вони дуже щасливі, що обидві люблять листуватися та писати довгі листи.

Пізніше, приблизно 1901 року Ольга дізнається, що Осип Маковей приїжджав у Чернівці, але не зустрівся з нею та навіть не написав. Та ще й хоче кинути журналістику і податися у вчителі семінарії. Багато йому писала, а він мовчав. Як виявилось пізніше, він писав, але не надсилав, адже знайшли течку із невідісланими листами.

Після смерті Сергія Мержинського, повністю зламана та розбита Леся Українка приїздить до Ольги у Чернівці. Вони уже давно дружили і бачилися неодноразово: *«Їх дружба мала вже кілька років за собою. У травні 1899 року вони зустрілися вперше, коли Ольга Кобилянська разом з Кобринською, будучи делегаткою XI археологічного з'їзду в Києві, заїхала разом із батьком до Лесі Українки в Зелений Гай, де вона тоді відпочивала...Вдруге Ольга і Леся побачилися 26 квітня 1901 року, коли Леся приїхала у Чернівці, які їй дуже сподобалися»* [10, С.419].

Лесею Ольга описує як дуже втомлену та хвору, йдеться про те як Ольга заспокоювала її під час нервових зривів. А також боялася з'являтися з нею серед українців, у натовпі, тому що Леся ще дуже ослаблена.

Пізніше українська молодь все ж організувала захід на честь Лесі Українки: *«Цю справу підтримало підтримало товариство «Буковинський боян», і 22 травня 1901 року у Чернівцях в залі Народного дому вони відбулися. Посередині залу стояв довгий стіл й багато столів довкола нього. За центральним сиділа Леся Українка в чорному, коло неї – Ольга Кобилянська теж у чорній сукні, далі і справа, і ліворуч – «старі» заступники різних товариств, збоку – студенти-малоукраїнці. Сходини відкрив професор Степан Смаль-Смотрицький, теплим словом вітаючи*

велику українську письменницю на цьому клантику української землі» [10, С.420].

Зокрема, Леся намагалася підтримувати Ольгу у її любовних справах, навіть хотіла побачити Маковея, щоб поговорити з ним, хоча й сама розуміла що це нічого не змінить. Та *«Незабаром Леся поїхала, але зв'язок з Ольгою не переривався. Ця зустріч зробила їх на все життя рідними» [10, С.424].*

Кобилянська продовжувала писати Маковесві, але він не відповідав: *«Не думайте, що я пишу, щоб Ви мене відвідали! Не приходьте, як Вам не догідно. Маковей волів не приходити. Не хотів приносити їй тяжкі спомини» [10, С.426]. «Весь рік вона намагається налагодити стосунки з Маковесем» [10, С.428].*

Згодом Ольга через переживання захворіла, припускає, що це був інсульт, адже *«ліва сторона тіла відійшла, а правобічний парез мучив її до кінця життя» [10, С.432].* Та невдовзі ще й помирає мати. Леся та Маковей надсилають листи-співчуття. Ольга байдуже поставилася до листа Маковея, до того, що він згадав про неї: *«На її щире переконання, він не забуде її до кінця життя, так само, як і вона буде вічно пам'ятати його» [10, С.433].* Після цього вони більше не листувалися, вони навчилися жити окремо, без підтримки одне одного листами.

1905 року Осип Маковей одружився із Ольгою Кордубівною, але Ольга Кобилянська тішила себе думками, що він не може бути щасливим зі своєю дружиною. Про це вона навіть спілкуються із Лесею в листах, подруга намагалася підтримувати Олю.

1919 року Ольга Кобилянська написала заповіт: *«Дорогі браття! Коли б я раптом померла або була насильно вивезена румунами, або через яку іншу причину нас розділило б, то я звертаю, любий Юльку або Стефцю, увагу на таке... Доношу вам до відома, що в англо-австрійському банку (в Чернівцях) на ім'я Мальвіни Нізнер, зберігаються 14,218 крон. Ці гроші належать мені. Їх дав мені для прожитку Микита Шаповал (М. Сріблянський)... Ці гроші я*

вклала на ім'я Мальвіни Нізнер, щоб румуни не думали, що це гроші для агітації...Будьте здорові і згадуйте мене. Я ніколи не була щаслива. Найкращі хвилини були в мене, коли я писала і закінчувала мої твори. До так званої «слави» була я в глибині душі холодна. Любила я мої мрії, гори, зірками засіяне небо, іноді – рівнини, осінь і свого Небесного суддю. Всіх тих чоловіків, яких я любила, я пізніше зневажала, за виключенням Сріблянського і одного лікаря з Наугайма... Все інше було некультурне і зневажливе» [10, С.438]. Незважаючи на те, що після написання заповіту Ольга прожила ще 21 рік, вона не зріклася своїх слів.

Після виходу у світ повісті «Земля» Ольга стала мудрою письменницею. «У певному сенсі Ольга Кобилянська була тою силою, що тримала зв'язок української літератури з Європою» [10, С.439].

Оскільки Юлько побудував великий дім у Чернівцях, то після смерті батьків Ольга проживала у нього. Навіть після того як не стало брата ще деякий час мешкала в цьому будинку, але постійні конфлікти із братовою змусили її переїхати.

Усі тогочасні переживання, її стан душі, Ольга виклала в новелі «Ніоба», до якої Леся Українка перекладала епіграф. Євген Маланюк згодом напише у своїй статті «Жіноча мужність», що літературі не вистачає «мужів», натомість цю роль виконують Леся Українка та Ольга Кобилянська. Він захищав її від коментарів щодо того, що «Ніоба» не надто мужня, сентиментальна: *«Море сліз і причитаній, і голосінь в «Ніобі» не є свідченням дефіциту мужності Кообилянської. Просто жаль, який завдала їй її любов, був занадто сильний»* [10, С.443].

Невдовзі помирає її брат Володимир – це була дуже велика втрата для Ольги, адже вона всю свою ніжність направила на нього, а через три роки вона пише роман «Через кладку», де з'являється й постать Володимира: *«може, була б вона і не написала, та невмолима смерть мого дорогого, незабутнього брата Володимира, який самотній був у родині, з котрим я*

іноді говорила про дещо з своїх думок і планів спонукали її до цього» [10, С.446].

Варто зазначити, що уся творча діяльність Ольги Кобилянської, усі її твори були пройняті тугою та журбою за «найвищою формою духовного життя» [10, С.446]. Насамперед, це туга за «оновленим життям жінки, всієї інтелігенції» [10, С.446].

З часом прийшла звістка, що Віргінія завагітніла від Олександра, Ольга дуже сумувала за те, що дитина на цьому світі буде небажаною. Із обставинами невдовзі Ганюсю залишили на Ольгу та Євгенію.

Після Першої світової війни Ольга із Галюсею переїхала назад до Юлькового будинку. Галюся уже мала двадцять п'ять років. На 35-річчя літературної діяльності Ольги Кобилянської Галюся зустріла Ельпидефора Панчука – свою долю. Пара одружилася та доглядала за Ольгою до кінця її днів.

Після святкування 40-річного ювілею літературної праці, Ольга поїхала в Кімпулунг, там із Панчуками вони купили хату, саме у цих стінах письменниця прожила останні роки. А Галюся народила уже другого хлопчика.

Згодом Ольга ще написала «Апостол червні», і хоч їй уже було майже сімдесят років, та вона хотіла перечитати та виправити самостійно, щоб не було у її творі ще однієї руки: *«Дещо скоротила, позмінювала і приготувала до видання в Галичині» [10, С.503].*

З 1928 року Ольгу Кобилянську відвідувала ще її одна подруга – пані Дучимінська: *«Вона бачила Ольгу в хатній обстановці, домашньому побуті і стверджувала, що в усіх моментах життя панували в неї спокій і рівновага» [10, С.506].*

Та й справді Ольга була дуже хазяйновитою: *«До пізніх літ її цікавили справи домашні. Ніяка хатня робота не була їй чужа. Навіть приготування їжі. Вже зранку мусила знати, який порядок дня і яка програма хатньої*

роботи. Дома нічого не діялося без її відома. Любила порядок і ощадність» [10, С.506].

А для Галюсі стала справжньою матір'ю та й Галюся її дуже любила: *«Галюся теж була їй віддана всім серцем. Відплачувала їй любов'ю рідної дитини, пошаною і вдячністю. І зять їй став за рідного сина. З ними мала спокійну, щасливу радість. Була вона і прекрасною бабусею для свої хлопчиків! Любила їх і цікавилася подробицями їхнього дитячого життя» [10, С.506].*

Приходить звістка про смерть Стефана Кобилянського, це був останній її брат, про це їй повідомила Галюся.

Невдовзі Чернівці окупувала радянська влада, та Ольга це сприйняла спокійно. Навколо її творчості було багато пропагандистського шуму, та чоловік Галюсі старався усе вгамувати, щоб родина не мала клопоту.

Помирає Ольга у своєму домі, на руках в Галюсі та Ельпідифора, чує як сміються діти в сусідній кімнаті, хоче їх покликати, та сил уже не вистачає.

Раптом бачить за вікном Осипа Маковея та когось поруч: *«Он, біля вікна стоїть Маковей, молодий, красивий і дивиться на когось дуже стрункого, гладко зачесаного, у білому строї. Боже мій мили! Та це ж вона, Ольга!» [10, С.509].*

Далі йдеться про те, що Ольга ще бачить навколо: *«Ольга стояла в садку під старою грушею, притулившись до неї спиною, а з очей її лилися кришталеві сльози» [10, С.509].*

Галюся плакала, але побачивши посмішкою, сподівалася, що всі її муки завершені, що її більше нічого не болить. Раптом в Ольги потекли сльози, Галюся розплакалася...

Померла Ольга Кобилянська о 13:30 21.03.1942 року.

Отже, у біографічному творі про Ольгу Кобилянську описане життя великої української письменниці, зокрема й описано життя її близьких людей та рідних.

Мова твору насичена **діалогами**: «– Ви любите музику? – запитав раптом. – Так. – Жінки вразливіші і багатші почуттями, ніж чоловіки. – Таке глибоке знання жіночої натури? – не втрималася від сарказму Ольга» [10, С. 84]. **Метафорами**: *мрії в'янули, солодка мрія, хробак, що точить наші серця,*

У творі часто трапляються вставки **цитат зі щоденників та листів**: *«Коли хтось колись читатиме цю писанину, він буде дивуватися, чому я, власне, очуваю себе нещасливою. Якби я правильно могла описати злидні, які в нас панують...який жахливий батько...Ні я, ні Євгенія не одержуємо без лайки навіть п'ять крейцарів на листи. Ох Боже!...»* [10, С. 27], *«Через декілька днів вона записує до щоденника: «Сьогодні я хочу скінчити свою ієремію. Мені ж соромно, що я така дурна»»* [10, С.138].

Досить несподіваним, але водночас надзвичайно цікавим прийом ставло використання **уривків творів**: *«Так, так, Гортензо, ти права, чорняві дівчата дуже цікаві. От, наприклад, ти – некрасива, але дуже цікава, та, проте, людина, що виховувалася у вищих кругах, з першого погляду пізнає, що я аристократка, на моєму чолі це написано красивим шрифтом»* [10, С. 47]; *«Потім написала маленьке оповідання, яке назвала «Скеля», і дала підзаголовок «Мій життєпис»: «Була колись Скеля, біля підніжжя якої плив чистий потічок. На грудях у Скелі ріс Куц троянд і Лілея»»* [10, С.161]; а також – **фрагментів п'єс**: *«Через кілька хвилин почалися проби. Козуб вийшов на сцену. Вони почали діалог з п'єси. ВІН. Я люблю вашу кухню Бабет. ВОНА. Я також»* [10, С.138].

Текст насичений **описами** природи та пейзажів місцевості: *«За вікном клубочилися високі старі дерева, між зільником чітко видніли посипані білою рінню доріжки. До круглої веранди тиснулися білі та фіолетові кліматиси, а галуззя білих і рожевих руж п'ялися по сінних драбинках аж під покрівлю»* [10, С. 30], *«Тихим літнім вечором сиділа Ольга в кріслі біля вікна і спостерігала, як мінилися відтінки кольорів на квітах у променях сонця, що*

ось-ось мало сховатися за горою. З вікна вона бачила верх гори, порослий смерекамию Там стояв і її улюбленець дуб-велетень. Височенний, сильний, гарний! Коли на заоді починало палати небо, дуб на його тлі був наче вирізьблений» [10, С.62], «Мрячив набридливий осінній дощ. День був похмурий, як і важке небо» [10, С.126], «З ринв дзюрчала вода і швидким потічком спливала на стежку біля веранди. Часом зривався з гір вітер і бив їй в обличчя дощем» [10, С.130].

Також роман сповнений **детальними описами**, що допомагають краще осягнути епоху, атмосферу місцевості тощо: *«Болехів був звичайним провінційним прикарпатським містечком. Від двоповерхового вокзалу, спорудженого під час прокладання залізниці, виструнчилась алея молодих лип. Далі, вздовж гостинця, що вів у місто, вишукувались ряди присадкуватих, одноповерхових, місцями стулених будинків і халуп; з-поміж них то тут, т там, вдаряв густий запах кустарних грабарень. У центрі – завжди гамірна площа, тісно оточена найрізноманітнішими за формою будинками. В її південно-східному кутку маячив невеликий корпус магістрату з чотириликими курантами на шпильастій вежі і розлогими каштанами перед входом. Наліво за ратушею в полоні високих дерев стояла трьохбанна церква, збоку – в'їзд на плебанію. Звідти виднілися синюваті обриси гірських хребтів. Часом вони були різнокольорові: від темно-зелених до жовто-коричневих. Особливо було прекрасним це видиво восени, коли можна було при оголених деревах досхочу милуватися краєвидами Довжки чи Соломонової Гірки» [10, С.321].*

Чи не найцікавішими стали описи героїв, так, наприклад, авторка описує головну героїню – Ольгу Кобилянську: *«У двадцять років Ольга була гнучка, енергійна дівчина з тонесенькою талією і величезними очима в густих віях» [10, С.205].*

Спостерігається й опис одягу: *«Дівчатка надягали на себе сукні з шлейфами, на голови вмоцували капелюшки з пір'ям і вуалетками, і*

«маскарад» рушав поважно з зеленою парасолькою по всіх кімнатах і всім присутнім кланявся» [10, С.10].

Авторка також використовує **слухові, зорові та нюхові відчуття** для чіткішого розуміння атмосфери, яка панувала: *«Було вогко, бо зранку пройшов невеличкий дощ, а потім немилосердно палило землю сонце. Пахло квітами, гули в садку бджоли, мати тут же на веранді заварювала каву» [10, С.31]. «Ольга стояла надворі і з тяжким серцем дивилася в долину. З ущелини здіймався густий туман і білою плахтою повисав над лісами, вкритими снігом та інеєм. До неї долинав одинокий дзвін. Їй здалося, ніби то – зойк, стогін самотньої, нерозгаданої душі, що, нещасна, блукає без любові» [10, С.307].*

Трапляються також мудрі цитати, як до прикладу: *«все велике в цьому світі існує не завдяки, а наперекір» [10].*

Часто вживаються **діалектизми**, відчутний вплив польської та німецької мов: *люксус, маринарка, затим, уважай, літ, Гелена, Влодек, вакації, ружа, Сильвестр, препишний, спацерувати, опінія, ферії.*

Авторка вживає велику кількість топонімів, де проживали або ж побували герої роману: *Кімпулунг, Чорний яр, Лиса гора, Снятин, Чернівці, Димка, Гура-Гумора, Львів, Краків, Сучава, Ватра-Молдовиця, Дорна-Ватра, Золота Бистриця, Відень, Станіславів, Болехів, Яворів.*

Отже, Валерія Врублевська у своєму біографічному романі про Ольгу Кобилянську «Шарітка з Рунгу» описала життєвий та творчий шлях великої української письменниці. У творі якнайдетальніше описано шлях становлення Ольги як особистості, так і як письменниці.

Окрім життя Ольги, досить розгорнуто написано й про її оточення: родину, друзів, чоловіків. Таким чином Валерія Врублевська торкається й життя батьків, братів, Євгенії – сестри Ольги, Ольги Устиянович, Августи Кохановської, Софії Окуневської, Наталії Кобринської, Леся Українка,

Христя Алчевська – подруг Ольги, її чоловіків, яких вона кохала та зневажала, а також життя її Галюсі, яку вона полюбила як власну доньку.

Твір сповнений переживань та хвилювань Ольги Кобилянської, її становлення як письменниці, а також становлення поглядів на літературу в загальному. Також широко представлене історичне тло, революції, Перша світова війна, а також Друга світова війна. Крім життя, авторка детально описує смерть письменниці. Варто зазначити, що в кінці життя вона стала рівноважною та, мабуть, несамотньою, адже у неї була її сім'я, яка складалася із Галюсі, її чоловіка, онуків.

2.2. Інтерпретація життєвого шляху Ольги Кобилянської у мистецькій біографії «Оля» Ольги Саліпи

Постать Ольги Кобилянської залишається цікавою та актуальною до сьогодні, адже письменниця відстоювала ідеї, які торкаються кожної людини, зокрема жінки, досі. Вона рішуча, наполеглива та цілеспрямована, її можна схарактеризувати як надзвичайно розумну та активну людину. Саме тому до її постаті щоразу повертаються письменники та дослідники.

Неймовірні відчуття мають читачі, коли письменник-класик оживає у їхній уяві не лише із підручників, при ознайомленні та дослідженні біографії, а й тоді, коли вони постають героями романів та повістей. Саме таким прикладом є мистецька біографія «Оля», що стала дебютним романом Ольги Саліпи.

У цій книзі Ольга Кобилянська постає перед читачами в першу чергу як особистість, як жінка, котра стикалася із різними життєвими труднощами, мала свої турботи та переживання, а також надзвичайно інтригуючу історію кохання.

Сюжетна лінія мистецької біографії захоплює, адже вона розкриває не лише образ Ольги Кобилянської, у творі також описується сім'я письменниці, Августа Кохановська та її життя, Осип Маковей, з'являються

також другорядні герої: Наталія Кобринська, Софія Окуневська, Остап Луцький, Леся Українка, Іван Франко, Василь Стефаник, а також Ольга – дочка Августи та Осипа, Галя – дочка брата Ольги Кобилянської та інші.

На початку твору перед нами постає два образи, і ці образи – Олі. Одна із них – старенька жінка, зі зморщеними руками та проваллями у пам'яті, інша ж – молода студентка, що пише наукову працю, проте насправді вона шукає своє минуле. Можна стверджувати, що це різні сторони однієї Олі, вони ніби сперечаються між собою, іноді відверто та дещо брутально, інколи ж діють по-дружньому спільно.

У реальності ж зображена не тільки боротьба образних героїнь, що самореферентують героїню, а швидше перепліт хронотопів різних століть – XIX та XX, зокрема й міст: Чернівців, Кимпулунга, Львова, Яворова, Відня, Торуня; менталітетів: українського, польського; модель поведінки, моралі, а також гендерних установок, а також словесних форм. Тобто у читача з'являється ціла палітра відтінків, така собі галерея образів «Олі», яка є чимось схожою до тієї Ольги Кобилянської, яку ми знаємо.

Структура твору – не хронологічна, а швидше ретроспективна, ніби письменниця пригадує спогади та розповідає історію, тому у назві кожного розділу авторка зазначає назву міста та рік, коли відбувалися події.

Усе розпочинається у Чернівцях 1941 року, проте роман продовжується ретроспекцією у дитинство Ольги, де описуються її витівки – похід у гору, бажання їздити верхи, де батько навіть стверджує: *«Олька мала родитися хлопом», — констатував якимось батько, коли побачив, як та з розкритим ротом дивиться на вгодованого коня з лискучою шерстю і без страху гладить його по спині»* [60, С. 9]. Однак суворий батько підтримав поривання доньки, хоч це і суперечило усім гендерним стереотипам та світосприйняттю батька, він увесь час продовжував стверджувати, що це дівчатам не пасує, та просив доньку, щоб та нікому не розповідала про їзду верхи.

Дівчинка вміла малювати, тому нерідко вона вибігала у галявину, щоб зафіксувати усе побачене, а особливо коней, яких так любила, проте ця майстерність їй вдавалася не завжди: *«З того дня Ольга часто бігала дивитись, як пасуться коні... Брала з собою все, щоб малювати, сідала десь удалині й годинами вбирала очима картину, що бачила перед собою. А далі мазок за мазком переносила її на полотно. Виходило не завжди добре. Хоч Ольга багато вчилася малюванню, але то була не та справа, яка давалась їй легко. Часом дівчинка драгувалася і жбурляла пензлика в траву, лягала на землю й дивилася в небо. Потім вставала і ще старанніше поверталася до роботи. І коли хто її в такі хвилини гукав — то було марно. Нікого не чула і нічого не бачила. Часом улітку за малюванням зустрічала захід сонця»* [60, С. 11].

Мати була не дуже задоволена такими пориваннями доньки, вона чекала, що та їй буде допомагати по господарству. Натомість Ольга почала дуже переживати, що вона особлива, тому нерідко під час прогулянки схоплювалася та бігла додому, щоб виконати хатні справи – це їй заспокоювало від настирливих думок та неприємного почуття сорому.

Усе це вказує на те, що непростий, стійкий, дещо брутальний, але й одночасно тендітний, із творчими пориваннями характер проявлявся уже з раннього дитинства.

Варто відмітити, що Ольга уже із нетерпінням чекала моменту, коли піде до школи, адже батько був вченими, брати та сестри також постійно занурювалися у книжки, тим самим не виконували домашніх справ, які так не любила Ольга. Саме тому, коли батько постановив, що їй уже прийшла пора йти до школи, що *«...жіноцтво вже давно не заперте в хаті»* [60, С. 11] Ольга була на сьомому небі від щастя.

У романі підкреслюється Ольжина цілеспрямованість, обдарованість та любов до письма та читання, авторка зауважує, що та уже вміла читати до цього, проте сама не знала звідки та не вихвалялася цим.

Зокрема, Ольга Саліпа зауважує й на тому, що її героїня дуже полюбляла дискусії, вона вмiла грамотно та впевнено виголошувати свою думку, і «...коли до батька, секретаря при старостствi, приходили друзі, сiдали за чай і обговорювали якийсь цікавий художній твір, Ольга ховалася біля самісiньких дверей у сусiдній кімнаті. А коли дискусія сягала апогею, то не витримувала, виходила зі сховку і палко висловлювала свою думку. І тільки перелякані очі тата зупиняли її» [60, С. 13].

Потрібно зазначити й смиренність матері, що віддала себе чоловікові та дітям. Таким чином авторка зазначає контраст у характері Олі та у її світосприйнятті, вона вольова, вільна та незалежна, розумна, але й водночас тендітна та піддається своїм почуттям.

Невдовзі у творі описується й її перше юнацьке кохання. Із хлопцем вона познайомилися тоді, коли вирішила осiдлати коня, та врешті впала з нього, - ця ситуація знову нагадує непростий характер Ольги, та її цілеспрямованість.

Авторка пише, що дівчина почувалася легко та спокійно із хлопцем, і навіть планує вийти за нього заміж: *«Його звали Іван, і він пас коні зі всього краю містечка. Ціле літо вчив нову знайому їздити верхи, сiдлати коней і доглядати за ними. Ольга слухала його з таким самим захопленням, як і читала книжки. Все у цьому сільському хлопцеві було для неї новим: наївна простота і неосвіченість, грубі риси обличчя й відверта поведінка. Найперше Оля взялася вчити його читати по-німецьки. Іван пручався, як міг. – Ти вивчишся читати і візьмеш мене заміж – серйозно пояснювала Ольга»* [60, С. 15].

Усі ці події знову нагадують нам про феміністичні ідеї Ольги, наголошується на тому, що хлопець їй подобається, тому вони проводять багато часу разом та й заміж саме вона планує, тобто виступає ініціаторкою, а не хлопець. На це Іван лише відповідав своїй подрузі, що вона ще замала для того, щоб женитися.

І справді, доля їх розвела, Іван помирає того ж літа, а Ольга, горюючи від несподіваної втрати бере зошит та починає писати. Саме про перше кохання вона сором'язливо «малює словами» у своєму щоденнику.

Мрійниця по життю, Ольга, виписує у своєму щоденнику спогади, що починають обростати не правдивими деталями, які так і не відбулися між нею та Іваном: «– Слухай, а розкажи мені більше. Ви ж із ним... ну... той...цілувалися? – Ну... так, звісно, – Ольга опустила очі. Сама не знала, нащо збрехала. І в «щоденнику», і тут, зараз» [60, С. 18], – можливо, саме зважаючи це, вона впевнена, що відкрила для себе новий світ – письменництво.

Згадується у романі і її подруга Августина – донька місцевого старости, тендітна дівчина з великими очима та кучерявим волоссям. Вони були неймовірно схожі, обидві були вперті та норавливі, тому разом відтворювали Ольжині витівки, любили читати, тому Августина завжди брала кілька книжок із батькової бібліотеки для Ольги, і навіть разом ховалися, щоб підслухувати розмови дорослих про художні твори. Мабуть, саме тому «презентація» її щоденника відбулася для найближчої подруги.

Описується й витівка Олі – піти в гору, щоб освятити свою з Августою дружбу з джерела. І хоч Августа не врила у це, але все ж пішла разом із нею. Вони випили кілька ковтків холодної джерельної води та Ольга поцілувала Августу «десь біля вуха» – так відбувався цей сакральний ритуал. Це наштовхує на думку, що їхня дружба – справжня, безкорислива.

Несподівано, у горах, Ольга знаходить едельвейси – біло-жовті квітки, за легендою, якщо подаруєш цю квітку коханій людині то буде щастити у любові. Саме такою чутливою дівчинкою-мрійницею та водночас бунтаркою проглядається для читачів Царівна української літератури у романі «Оля».

Дитинство Ольги Кобилянської минуло у Кимпулунгу, саме так авторка називає розділи, указуючи місто та рік подій, що допомагає читачеві подорожувати у часі разом із Гірською орлицею.

Далі Ольга постає в образі дорослої письменниці, що чернівецькою бруківкою прямує до редакції часопису «Буковина», щоб мати змону оприлюднити свої твори на сторінках цього часопису, але дорогою вона признається читачам, що не лише це її мета, адже там працює її Осип Маковей, який уже чекає на неї.

Проте навіть при зустрічі із чоловіком, Ольга не втрачає себе, її характер одразу простежується у всьому: рухах, жестах, поведінці, мові: *«Тільки-но двері в кімнату прочинились, як Ольга перша по-чоловічому простягла руку Осипу: – Кобилянська, будьмо знайомі»* [60, С. 23].

Осип Маковей – редактор, який щойно повернувся зі Львова. Він позитивно відгукується на письменницьку творчість Ольги Кобилянської: *«Я читав ваші твори, і переконаний, що вони мають виходити руською для нашого читача. В них стільки живого, того, що є в кожного з нас. Ніби ви от так просто підглянули в наші села та будинки. То зовсім інша література, ніж була до цього. Така, яку схочуть люди, – від інтелігента до селянина. Я впевнений»* [60, С. 25], про це свідчать й інші уривки твору: *«...розгорнув рукопис, який вона принесла. Пробігся очима. Твір був чудовим навіть з першого погляду. Трохи відредагувати – і можна видавати, хоча б навіть на шпальтах його газети»* [60, С. 37].

Ольга відзначає, що Осип – це саме той чоловік, який їй потрібен, та одразу ж сідає писати листа до Августи, своєї найближчої подруги: *«Августо, рідненька моя, то він. То нарешті він. Той чоловік, за яким я буду почуватися щасливо. З яким мені буде цікаво і добре»* [60, С. 25]. Після чого дівчина знову йде тими ж вуличками, але описує їх, як щось нове, незвичайне – тобто вказується, що Ольга дійсно закохалася, що вона все ще залишається тією ж мрійницею, як і тоді, у дитинстві.

Саме цього чоловіка Ольга кохатиме протягом усього життя, вона так і не зможе ні з ким створити сім'ю, а Осип так і не зміг покохати таку сильну жінку як Ольга. Оскільки вона була старша за нього, то проявляла багато

турботи та дуже за нього хвилювалася, як за маленьким. Така поведінка була дивною для Осипа: *«Я чоловік, Олю, розумієш, я, а не ти. Якби ти хоч раз дозволила мені ним бути – все, може, й склалося б інакше. Але ти хочеш керувати всім сама. Опікати мене, годувати, помагати. Та спитай мене хоч раз, що мені потрібно. Спитай!»* [60, С. 158].

Він опиняється між двома образами Ольги: «Ольга в житті» – турботлива як мама, підкоряється чоловікові та «Ольга в листах» – ніжна, жіночна, сильна жінка із загадкою: *«Так і сприймав її Осип: одну – в житті, іншу – в листах і творах. І що дивно – ту Ольгу, яка жила у письмі, а не насправді, він міг би полюбити по-справжньому. А та, яку зустрічав наяву, – здавалася просто її близнючкою, схожою на лице, але іншою всередині»* [60, С. 72].

Осип відіграє чи не найважливішу роль у житті Ольги і в творчому аспекті, він допомагає їй видавати твори. Оскільки відстоює все руське *«– Я і сам бачу – люди прокидаються, все наше, руське, прокидається, оживає. І письмо, й навіть трохи історія»* [60, С. 92], то наполягає, щоб і вона писала руською, хоч у неї не добре це виходило: *От взяти хоча б Ольгу – якби не він, чи наважилася б ця жінка писати руською мовою? Її європейська кров давала про себе знати, хоч оповідання німецькою і не мали величезного успіху. Тим часом сама Кобилянська завжди пояснювала, що пише так, аби весь світ дізнався про її земляків. Та й руська мова її була, правду кажучи, далеко не досконалою. Доводилося багато редагувати. Але воно того було варте* [60, С. 70].

У Відні 1895 року, для читача відкривається образ Августи, яка там мешкала, адже приїхала на навчання у школу мистецтв, що знову дає підстави побачити феміністичний рух за рівні права жінок та чоловіків, адже жінка отримує право на освіту.

Тут, зокрема, ми дізнаємося, що найближча подруга знала про вигадки у щоденнику, який Ольга написала після смерті її «нареченого» також про те, що нічого у неї з Іваном не було.

Цей уривок нам ще раз доводить те, що в Ольги була гарно розвинена уява та фантазія, це була по-справжньому талановита людина, письменниця. Усе це підтверджує фрагмент твору, де Августа описує враження від листа: *«Лист був від Ольги. Короткий, ніж завжди. Писаний навіть не в Ольжиній манері, тому і здивував. О, чого приховувати – Кобилянська часто писала їй про свої закоханості, але всі вони були такі далекі, такі нереальні, схожі на її художні твори. Августа ніколи не вірила в них...»* [60, С. 39].

Досить цікаво та влучно найкраща подруга Августа підмічає: *«В голові Кобилянської жив собі зовсім інший світ зі своїми людьми та подіями, і це було досить мило»* [60, С. 40]. Августа дуже хвилювалася за Ольгу, лиш щоб вона не загубила себе у новому коханні, не стала домогосподаркою, яка слідує за порядком вдома та дітьми, щоб вона не стала обслугою чоловіка. Щоб могла зберегти свою свободу, щоб могла писати та видавати.

Усе це також підкреслює ідеї того часу: вибір жінки – вона уже могла сама вирішувати, що їй краще, вона могла працювати, навчатися, мати свою думку та не підкорятися чоловікові.

Варто виокремити, що Ольга надалі працювала над своїми творами, нею, як письменницею, захоплювалися, її твори друкували та зачитувалися. Осип Маковей стверджував: *«На письмовому столі лежав свіжий номер «Буковини» з опублікованою «Царівною» Кобилянської. – Ти навіть не уявляєш, скільки людей мені вже переказували захоплення твоїм письмом. Я й сам не очікував такої слави. Так, звісно, після того, як у «Зорі» вийшла твоя «Людина», ти в нас письменниця знана, очікувана у найвищих мистецьких колах. Але ти знову перевершила сама себе!»* [60, С. 51].

Попри все, Ольга не піддавалася цим позитивним відгукам, вона не вірила у свій успіх та талант: *«Успіх її «Людини» був не таким вже й*

однозначним. Щоб твір побачили читачі, довелося його переписувати кілька разів. Доповнювати, правити. Вислуховувати критику Франка. Десятки разів хотіла махнути на все рукою і спалити ту повість назавжди. Почувалася повною бездарністю» [60, С. 51].

Лише коли на її нову повість «Царівна» почали з'являтися все більше позитивних відгуків, Ольга відчула впевненість та зрозуміла, що почала твердо стояти на ногах у сучасній літературі.

У романі з'являється й образ Наталії Кобринської – подруги Ольги, засновниці першої феміністичної організації, що мала назву Товариство руських жінок. Згодом до організації доєдналася й Ольга Кобилянська.

Описується й про юнацьке кохання із братом Наталії – Євгеном (як його називала Геньо), саме він надихав її писати. Зустріч із ним залишається приємним спогадом на усе життя. Тому коли вона видає свою книгу, вона впевнена, що її мають оцінити й Озиркевичі.

Варто також згадати про історичний момент електричної революції, який трапляється у творі, а саме про те, як у творі описується поява електричних ліхтарів у місті: *«– А давай підемо сьогодні дивитися на ліхтарі? Кажуть, то зараз чи не головна атракція для чернівецької молоді» [60, С. 56].* Читач ніби також проживає усі ці події разом із героями, хвилюється та радіє такому розвитку міста.

Прогулюючись освітленими вулицями, Ольга із Осипом раптом опиняються в повній темряві. Осипа пограбували, а Ольга, як справжня сильна жінка, дає гроші на життя для свого коханого.

Така поведінка принижує чоловіка, він почувається дуже соромно і навіть не розуміє для чого він взяв ці гроші: *«Крізь усю товщу тканин він відчував, як пекли йому гроші в кишені. Чому він погодився їх узяти?... Завтра ж поверне Ользі все, що в неї взяв. Бо інакше від сорому не відмиється» [60, С. 69].*

Через кілька розділів, авторка роману «Оля» повертається до цих подій. «Замовницею» пограбування, а також «винуватицею» вуличної темряви, несподівано для читачів, стає Августа Кохановська, яка повернулася з Відня, для того, щоб врятувати Ольгу від нещасного кохання. Адже Августа справді думала, що подруга може втратити себе у цьому коханні.

Коли ще була у Відні вона бачить втомлену жінку, що визирнула у вікно, ніби хапаючи трішки свободи разом із ранковим повітрям, яку одразу ж кличе її чоловік, лагідно питаючи де сніданок. Та коли чоловік вийшов він пішов щасливим на роботу, а жінка залишилася вдома із дітьми, від думок, що це може статися з Ольгою, Августа твердо вирішує, що їде в Чернівці рятувати подругу: *«Вона, з її дурною романтичною натурою, може з радістю відмовитися від своїх літературних успіхів на угоду чоловікові. Народити йому дітей, готувати їсти, отак от зустрічати з роботи. Від цієї картини стало млосно. Августа залпом проковтнула рештки кави, дістала з кишені кілька гелерів і поклала на стіл. Тепер вона точно знала, що не віддасть Ольгу Маковою просто так»* [60, С. 50].

Тому найкраща подруга йде на підступний вчинок, вона залишається на ніч в Осипа, тому що на вулиці розпочалася злива. Під час чаювання розливає на себе гербату, після чого залишається напівгола та зваблює Осипа. Ольга Саліпа описує дівчину як дуже гарну, від якої чоловіки не могли встояти, саме цим вона скористалася у цій ситуації. Після цього *Августа вийшла на вулицю цілковито задоволена. Все сталося точнісінько так, як вона собі уявляла. Чоловіки – примітивні створіння. Навіть якщо розумні та часом талановиті. Хоча б яких успіхів вони досягли, хоча б які вміння здобули, але коли біля них опиняється гола жінка – все розумне в них вимикається. Залишаються тваринні інстинкти. А керувати ними легко* [60, С. 181].

Згодом читач дізнається, що усе це сталося не випадково, вона це спланувала. Спланувала до дрібниць, вона закохала Осипа у себе, у дивакувату жінку із загадковою поведінкою та рішучою позицією.

Невдовзі Осип поїде у Відень, де вони зустрінуться знову, його кохання і її підступна спроба знищити кохання Ольги призведе до того, що через деякий час у них народиться дитина. Про це ніхто не знатиме, жінка залишить дитину під костелом, де нею почне опікуватися інша сім'я.

Тим часом Ольга сліпо вірила у майбутнє з її коханим, вона намагалася добитися його усіма способами, адже без нього вона не могла ні писати, ні, навіть, жити: *«Осип... Осип... Осип... Усе, все в її житті останнім часом – лише для нього. Ні сміятися, ні сумувати не могла, щоб не поділитися з ним. Щодня писала йому листи, навіть тоді, коли щойно лише бачилися. Без нього не могла дихати»* [60, С. 77].

Осип наполягав на тому, що вони не пара, але інколи не міг стриматися від Ольжиного кохання. Цілуєчи її, він згадував ту Ольгу, яка була в листах, а вона вкладала у ці поцілунки усе, надію та віру в кохання: *«– Ніхто мене не любить і не любив так, як ти, Олю. Ніхто так сильно в мене не вірив. Твоє кохання часом так мене душить, що я не хочу жити. Що я тобі дам натомість? – Нічого. Нічого не треба. Просто дозволь бути поруч, робити тебе щасливим, допомагати, турбуватися»* [60, С. 80], але Осип також розумів, що ця жінка втрачає себе, як особистість коли з ним: *«– А де ти? Де в тому всьому ти, Олю? – Осип відійшов на крок, вперся долонею в її груди і тильно дививсь у вічі»* [60, С. 80].

Образ Осипа в романі описується як м'який та інколи сильний чоловік, він дуже гарний та ставний, розумний та інтелігентний. Він розуміє, що жити так не зможе, з людиною, яку не кохає, і хоч як Ольга не наполягала на стосунках, як не турбувалася про нього, навіть не зважаючи на те, що у них спільна ніч, Осип відмовляє Ользі в стосунках: *«– Так не буде, Олю. Так не буде. Хтось має дати тобі все, на що ти заслужила. В когось, хто тебе*

кохатиме, має горіти отой вогонь усередині, який горить у тебе. А я – всього лиш дурень, який зараз обіймає тебе, але думає про іншу...» [60, С. 81].

Варто додати, що навіть близькість описувалася по-різному. З Ольгою, Осип навіть перепитував у неї чи це справді варто робити, змальовано те, що чоловік навіть не помічає красиву мереживну сорочку, яка була на Ользі. Натомість, із Августою все було по-іншому, він зауважував усі дрібниці, у чому вона була, що вона хотіла та навіть яке у неї було волосся зранку, він нею зачаровувався та милувався.

Такий контраст вказує лише на те, що дійсно закохався в Августу, а з Ольгою був разом, ніби лише під тиском жінки. Він не почувався чоловіком із нею, це відштовхувало його від Ольги.

Інтрига того, що в Августі народилася дитина розкривається в кінці роману, коли Ольга – студентка, що мала б писати наукову працю, признається, що шукає хто її дідусь. Випадково натикається на художника, який продавав картину із її маленькою мамою, на щоденник Августи. У ньому дівчина прочитала, що її мама була ще маленькою, коли її занесли до костелу, що цей вчинок Августи спокутувала усе життя, так вона і опинилася на межі втрати здорового глузду.

Ольга Кобилянська про все це знала з уст Ольги – внучки Августи, але таємницю Осипа не змогла розповісти, твір завершується словами: *«Не треба ворохобити старе. Таємниці мають залишатися таємницями» [60, С. 236].*

Назва твору є неофіційною, дещо фамільярною та водночас ніжною, рідною – це підготовлює читача до розповіді про Ольгу Кобилянську, як жінку, яка має свої переживання, нерозділене кохання та життєві перипетії. Тобто налаштовує на те, що це не буде біографія, яку можна використовувати при вивченні життєвого шляху, а швидше на розуміння її особистого життя.

Цікавою стає й обкладинка, на якій зображено Ольгу в чорній сукні зі срібними паетками, та головним акцентом є пасмо, яке розвівається, так і вказуючи на те, що ця жінка є вольовою, сильною, тою що йде проти правил.

Структура твору є досить хаотичною, без хронології, адже тут переплетені спогади та таємниці, щирі монологи та діалоги, нездійснені бажання – усе це й створює канву роману, а точніше показує багатогранне життя Ольги Кобилянської. Це складає враження ніби хтось розповідає спогади, щось пригадує раніше, щось пізніше.

Мова роману – проста, але водночас цікава. Твір рясно насичений **діалогами**: «– *Ось це все, про що ти пишеш, це було насправді?* – *Августа здивовано глянула на подругу. Ольга ствердно махнула головою. – Так. Усе, до останку. Нема в мене ближчої подруги, як ти, тому і ділюся. – Бідолашна моя дівчинка...*» [60, С. 90], **цитатами зі щоденників**: «*Одного разу я взяла його на своє улюблене місце. Навіть не знаю, чому. Просто мені раптом... стало його шкода. Побачила себе збоку – граюся ним, як безвольною лялькою. Заради моєї дівчинки, так. Але граюся*» [60, С. 216], **думками героїв**: «*Бач, а вона повірила. Не мала жодного сумніву. Варто було тільки запевнити, що то справжній щоденник. Як то цікаво!*» – думала, поки чекала на батька біля дверей» [60, С. 18], зокрема глибокими **цитатами**: «*шлюб – то перед людьми. А між двома – лише любов*» [60, С. 90], «*Однакові дні змінюватимуть один одного, жінка старітиме, а одного дня помре і не залишить по собі нічого, ніби й не жила*» [60, С. 50], «*Шлюб – це умовності. Головне – щастя*» [60, С. 95], «*Жінка – то і є основа, на якій чоловік буде решту*» [60, С. 87], «*Ми мусимо навчитися чути себе українцями – не галичанами, не буковинськими українцями, а українцями без офіціальних кордонів, – любляв казати Франко. – Ми повинні – усі без виїмку – поперед усього пізнати ту свою Україну, всю в її етнографічних межах... і засвоїти собі те знання твердо, до тої міри, щоб ми боліли кожним її частковим локальним болем і радувалися кожним хоч і як дрібним та частковим*

успіхом, а головне, щоб ми розуміли всі прояви її життя, щоб почували себе справді «практично частиною його» [60, С. 118]; **метафорами**: «кожна наша думка – то всього лише хмарка, що літає десь над головою» [60, С. 27], **порівняннями**: «сестри гелготіли поруч, як гуси» [60, С. 12], «кожне слово відбивалося в свідомості Ольги, як удар у великий бубон» [60, С. 25], «...вулицею, яку знає, як свої п'ять пальців...» [60, С. 25], «як малу дитину питала. А тато не зводив очей, дивився, як на ікону» [60, С. 31], «...жінка і наука – як свиня і вельон» [60, С. 34], «...парило так, наче земля варилась у великому казані» [60, С. 46]; **діалектизмами, архаїзмами та епітетами**: «баняки», «бембетель», «без виїмки», «гербата», «камізелька», «куліш», «матура», «метрика».

Стає цікавим також **опис одягу**: «Тканина сорочки мала колір слонової кістки і виблискувала на сонці розкішно...бездоганні складки та переливи світла і тіней на подолі сорочки.... Поділ сорочки, а також її верхній край був оздоблений широким пасмом тонкого білого мережива. Сорочка мала квадратну горловину і рукавидзвоники, стягнуті по краю стрічкою» [60, С. 163], «одягла теплу бордову сукню з чорним поясом, пришпилила на груди масивну металеву брошку — символ аристократів, приладнала на голову невеличкого капелюха, накинула на плечі просту, без мережива чи квітів, як то було модно зараз, накидку, взяла пенсне у руку і пішла» [60, С. 146].

Описуючи пейзажі, погоду, атмосферу Відня, Львова та Чернівців, Ольга Саліпа застосувала зорові, нюхові та дотикові прийоми: «Йшли майже мовчки попри костел єзуїтів до площі Святого Духа на Валах. Кам'яні стіни кав'ярні виднілися здалеку. Незважаючи на вечірній час, всередині було не надто багато людей» [60, С. 64], «Того дня погода була мінливою – то **парило** так, наче земля варилась у великому казані, а **то** пускалася **злива**» [60, С. 46], «Сонце, що вперше за довгий час виглянуло з-за хмар, **приємно лоскотало їй обличчя**. Пожовкле листя в його промінні **сяяло та хрускотіло під ногами**. Біля парку Ольга зупинилася. На повні груди вдихнула

повітря і заплющила очі. Їй було добре. Пахло свіжою випічкою. Ольга, довго не думаючи, знайшла очима кав'ярню, звідки неслися пахощі, і пішла туди. Купила запашний рогалик із густим яблучним повидлом і велике горня чаю. Їла повільно, насолоджуючись кожною секундою. І ніколи ще їй звичайна булка не була такою смачною» [60, С. 146], «Августа намагалася уявити, яка вона на дотик. Точно гладенька і холодна, як мармур» [60, С. 163], «Шкіра Ольги завжди пахла лавандою» [60, С. 17].

Велику увагу приділено дотикам, жестам, що дозволяють глибше зрозуміти персонажа, навіть самим героям ці деталі інколи важливіші ніж слова, вони відіграють сакральне значення, так само як запахи, описами яких твір тісно насичений. Усі ці прийоми наповнили роман затишною атмосферою, тому читачеві легко зануритися в неї, відчутти те, що проживали герої твору.

Отже, Ольга Кобилянська – українська письменниця модернізму, учасниця феміністичного руху, життя якої досі захоплює дослідників та письменників. Саме тому про неї складають романи, як наприклад «Оля» Ольги Саліпи. Його можна трактувати як психологічний роман, мистецьку біографію та навіть роман-ретроспективу.

У творі Ольга Кобилянська трансформувалася з постаті письменниці у героя твору. На основі її життя складено сюжетну лінію, де переплітається дитинство, стосунки із батьками, родиною, особисте життя, дружба, творчість.

В образі Ольги Кобилянської поєднано кілька її головних рис: творча особистість, ніжна жіночна Ольга, вольова та сильна героїня, вірна дружбі та коханню.

Ідеї, які сповідує Ольга, актуальні й досі, вони якнайяскравіше трактуються у творі: жінки можуть навчатися, пропонують одружитися, сідлають коней, видають твори тощо.

Мова твору насичена діалогами, порівняннями, метафорами, епітетами, діалектизмами, описами одягу, пейзажу, а також зоровими, слуховими та дотиковими прийомами.

Отже, постать Ольги Кобилянської цікавить сучасних письменників. У романі Ольги Саліпи представлена авторська інтерпретація образу відомої української письменниці. Авторка твору представляє образ своєї героїні у діяхронії, перед читачами постають динамічні зміни років і міст. Це дозволяє розкрити характер О. Кобилянської більш повно.

У біографічному романі про Ольгу Кобилянську Валерія Врублевська детально описує життєвий шлях О. Кобилянської, а також становлення її творчої діяльності. Проте цим авторка не обмежується, вона описує й життя її подруг, братів та чоловіків. Саме це стає поштовхом до повного розуміння картини життя великої української письменниці.

РОЗДІЛ 3

ВИВЧЕННЯ БІОГРАФІЇ ПИСЬМЕННИКА ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ КУРСУ ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

3.1. Особливості вивчення життєпису письменника у вищій школі

У курсі історія української літератури кожен монографічну тему починають із вивчення біографії письменника.

Життєпис письменника під час вивчення курсу історія української літератури вивчають як цілісну біографію. Засадничими є принципи історизму, фактуальності, психологізму, екзистенційності, естетизму [65].

Викладання біографії допомагає студентам розвинути історичну емпатію, надаючи їм можливість подумати про життя з іншого куту зору. Коли події життя письменника передаються у формі оповіді, лекції, то автор в очах студентів оживає, тобто його образ персоніфікується.

Знайомство з біографією письменника необхідне для подальшого вивчення його творчості.

Під час лекції про біографію письменника студенти мають з'ясувати: а) чим особливий письменник як автор та мислитель; б) як він пов'язаний з епохою, з тими чи іншими суспільними класами, з народним життям; в) як розвивався стиль письменника, якими були основні етапи його творчого шляху; г) що нового вніс він у суспільне життя та в історію літератури.

У цій єдиній схемі вивчення біографії зазначено важливі спільні завдання і в той же час зроблено акцент на особливі риси кожного письменника. Для визначення цих особливих рис важливо поставити специфічні, конкретні завдання вивчення біографії автора.

Вивчення лише загальних завдань стирає межі різниці між глибоко індивідуальними, унікальними, неповторними біографіями. Щоб подолати цю помилку варто опиратися передусім на особливе і неповторне, звичайно, не ігноруючи загальне.

Крім своєї обов'язкової дидактичної спрямованості, біографія письменника чи поета є своєрідним ключем до розуміння творчості письменника, з її допомогою викладач може провести повніший розбір досліджуваного художнього твору. Тому ще одна з цілей вивчення письменницьких біографій – встановлення взаємозв'язку між життям письменника та його творами. Творчий шлях письменника – це і є ключ до складних моментів вивчення художнього твору.

Як вважають провідні вчені-методисти у галузі літературознавства, вивчення біографії кожного поета чи письменника під час ознайомлення з його художнім твором під час уроків літератури – це необхідна умова розуміння художнього світу самого автора.

З погляду багатьох методистів, студенти, знайомлячись з певними фактами життя того чи іншого літератора, мають гарну можливість отримати повне і конкретне, а не загальне уявлення про взаємозв'язок його світогляду і всієї творчості художника слова.

Лекція у ВНЗ – це не лише метод навчання, а й організаційна форма навчального процесу. Лекційний метод заснований на односторонній передачі інформації.

Для правильного викладу матеріалу викладач повинен володіти такими рисами: відмінною змістовною підготовкою, комунікабельністю, правильною дикцією та відповідним темпом розмови, який дозволить слухачеві робити нотатки, зокрема й модуляцією голосу, важливий також і зоровий контакт з аудиторією, багатий словниковий запас, виклад змісту по пам'яті, викладач повинен проводити заняття стоячи та мати естетичний вигляд і бадьорий настрій, адже важлива також висока емоційна відданість.

Варто згадати, що у викладанні лекції є важливими усі її елементи: і логічність побудови, і яскравість змісту, і темп промови, виразність міміки і жести викладача. Адже розповідь про життя письменника повинна бути живим діалогом, сторінкою спогадів, уривком із листа. Саме тому манера

мови та поведінка викладача можуть змусити зазвучати цей матеріал по-особливому, або, навпаки, позбавити його цієї атмосфери. Тому розповідь про різних письменників не може йти в одній тональності, одному ритмі, з використанням тих самих слів. Настрій лекції має бути неповторним.

У лекції про біографію письменника часто виникає небезпека фактографії. Студентам цікаво слухати не сухий виклад подій, а живе оповідання, що призводить до відчуття безпосереднього, особистого знайомства з письменником. Викладач повинен подати не лише детальну конкретизацією уявлень про особистість письменника, а й змусити студентів задуматися над життям великої людини, над виявленням ідейного, морального та естетичного підтексту біографічних фактів.

Для того, щоб студенти не тільки запам'ятовували, а й обмірковували факти на лекції з біографії, викладач постійно повинен їх ставити перед вирішенням будь-якого завдання. Це можуть бути питання, пов'язані із з'ясуванням ставлення письменника до суспільних явищ, до мистецтва, до природи. Варто також ставити питання на порівняння близьких епізодів із життя інших письменників.

Якщо лекції з вивчення біографії будуть наповнені лише промовою викладача, то зустріч студентів із письменником так і не відбудеться.

Очевидно, що крім питань, які викладач задає аудиторії, необхідно надати можливість студентам самим наблизитися до письменника, самим говорити та сперечатися з ним.

Це можливо зробити, зокрема, за допомогою додаткових завдань, наприклад, студенти самостійно підготують доповіді, зрівняють образ письменника у спогадах різних мемуаристів і спробують зрозуміти, хто з них має рацію, де письменник – справжній. Зближення з письменником, як правило, веде до того, що лекції з біографії органічно поєднуються з позакласною роботою, допомагають вирішувати моральні та естетичні питання, що хвилюють студентів.

Осмилення біографії нерозривно пов'язано з методами, що використовуються при її вивченні. Потрібно знайти для біографії кожного письменника свій ключ. Велику внутрішню енергію поета, його активну діяльність студенти відчують під час прямої зустрічі з ним – роботи над біографією.

Принципи побудови біографії, методи вивчення її певною мірою мають бути спорідненими з художньою системою письменника.

Така багатоплановість висвітлення наближає вивчення біографії до принципів художнього зображення та різноманітно характеризує письменника. Крім того, об'єднання біографічного матеріалу, скажімо, довкола портретів створює можливість обрати основні віхи величезного життєвого шляху письменника та не розчинити їх у переказі подій з його життя.

Емоційному впливу на студентів під час вивчення біографії письменника, безсумнівно, сприяє застосування під час заняття наочності. Тому музика, живопис, презентації, художні та документальні фільми тут є незамінними помічниками педагога.

У методиці літератури прийнято говорити про три види наочності: зорової, слухової, словесної. Проте використання цих форм наочності можливе не лише у «чистому вигляді», а й у поєднанні.

Таким поєднанням зорової та слухової наочності слугує фільм. Об'єднання всіх видів (зорової, слухової, словесної) наочності можливе також у заочній екскурсії.

Слухова наочність необхідна щодо біографії письменників. Голоси письменників, які доніс до нас грамзапис, музичний супровід оповідання викладача, короткі музичні вступи до розповіді про різні періоди життя письменника, слухання улюблених письменником музичних творів та пояснення його музичних уподобань, художнє читання уривків з його творів – все це допомагає зробити заняття виразним та емоційно дієвим.

Зорова наочність також уможлиблюється за допомогою портрета письменника. Варто додати, що портрет письменника на лекції можна подати у різних методичних рішеннях, для різних результатів. Таким чином, в одному випадку психологічний аналіз картини є результатом аудиторної роботи, в іншому – порівняння портретів служить прийомом активізації ставлення студентів до біографічного матеріалу, в третьому – можна запропонувати їм самостійно осмислити художнє полотно тощо.

Залучення словесної наочності під час уроку з біографії письменника є найширшим. Цей вид наочності найбільш близький до вивчення біографії письменника.

Тож вивчати особистість автора – це означає звернутися до дослідження епохи, країни, покоління, які ця особа представляє.

Під особистістю митця слід розуміти єдність таких людських чинників, як життєвий досвід, світогляд, характер, талант, які визначають сприйняття письменником об'єктивної дійсності та відповідне відображення її у самих мистецьких образах.

Під час вивчення біографії письменника особлива увага звертається на те, як відбувається формування особистості автора, яких незвичайних знань, завзятості та наполегливості, напруження моральних та фізичних сил потребує його творча робота. Крім цього, саме ці уроки дають можливість викладачеві показати, як і чому багаторазово переробляються рукописи, як розкривається внутрішній світ письменника, його погляди, виражені в художньому творі.

Отже, біографія не тільки знайомить студентів з фактами життя та творчості письменника, але й з пошуками та протиріччями, властивими будь-якій людині, вона також дає можливість зрозуміти позицію письменника, унаслідок чого у студентів з'являється можливість глибоко та повно осягнути твір. Таким чином, при вивченні біографії автора твору, що вивчається, і безпосередньому текстуальному розборі самого твору, які взаємно

доповнюють один одного, у студентів виникає розуміння історико-літературного процесу. Художній образ, створений автором і твір загалом несуть інформацію як про реальність, що стала основою самого твору, так і про самого автора. Щоб побачити письменника у його героях, відчутти своєрідність творчого почерку, необхідно добре знати особистість автора та, зокрема, епоху, що його сформувала. Тож вивчати особистість автора – це означає звернутися до дослідження епохи, країни, покоління, які ця особа представляє.

3.2. Методи, прийоми на практичних заняттях

Біографію письменника можна знайти в різних місцях, не лише в книгах і письмових джерелах. Дозволяючи студентам досліджувати біографію письменника за допомогою відео, серії зображень, пісні, колекції об'єктів або місць, викладач може застосовувати методи, які студенти використовують для встановлення зв'язків і значення фактів біографії.

При вивченні біографії слід ретельно обміркувати форми опитування та домашніх завдань. Тут будуть доречні не тільки складання хронологічних таблиць за підручником та запис плану лекції викладача, а й проведення вікторини, словникова робота, підбір епіграфу до уроку, зіставлення фактів біографії з ліричним зізнаннями письменника у його творах.

Можна виокремити кілька прийомів та методів, як варто застосовувати під час вивчення біографії письменника на курсі історія української літератури.

Прийом «Запитайте автора». Цей прийом може бути модифікований і перенесений до практичних занять курсу «Історія української літератури». Питання, які ставлять учасники експертної групи або викладач повинні носити характер життєвих ситуацій, морального вибору, ціннісних орієнтирів. Надалі студентами узагальнюється вивчений матеріал і робляться відповідні висновки, що фіксуються у творах-роздумах чи міркуваннях

усного характеру. Наприклад, можуть бути поставлені такі питання: *Про що хотів сказати автор? Як би ми могли вчинити у цій ситуації? Якими принципами ви керувалися б у прийнятті того чи іншого рішення (конкретно за твором)?*

Біографічний опитувальник. Біографічний опитувальник може бути застосований з метою з'ясування значимих їм життєвих фактів життя письменника, наприклад: *Яка частина біографії автора вам близька і чому? Який вчинок ви засуджуєте?*

У міру вивчення життя та діяльності того чи іншого письменника треба ставити перед студентами питання, що вимагають оцінки автора з погляду сучасної доби.

Для розвитку в учнів здатності узагальнювати, робити висновки та висновки необхідні узагальнюючі питання. Вони вчать правильно відбирати, осмислювати, аналізувати та узагальнювати основні факти, сприяють глибокому засвоєнню їх.

Для узагальнюючих питань необхідно відбирати найважливіші, суттєві факти та події. При цьому ставиться завдання не лише відтворити факти, розповісти про них, а й дати їм правильне висвітлення та узагальнення. Питання, що потребують узагальнення, зазвичай ставляться і обговорюються після вивчення всієї біографії письменника та її основних періодів, коли факти життя та творчості автора вже добре відомі студентам.

При недостатній кількості та незначному змісті фактичного матеріалу студенти запам'ятовують лише ряд відомостей, не думаючи і не розмірковуючи над ним, узагальнення в цьому випадку засвоюється поверхнево, відривається від факті. Однак і зайва гонитва за фактами може завадити вивченню. Адже велика кількість фактів заважає добре розібратися в них, виділити основні для засвоєння необхідного матеріалу.

Імпровізаційні ситуації. Імпровізація найдавніший вид творчості, але досі вона залишається одним із найменш вивчених явищ у науці. Вона

присутня у повсякденному житті людини, у кожному виді мистецтва, ігровому спорті та політиці. Імпровізація є беззаперечною умовою гармонійного розвитку вільної особи, яка шукає себе. Імпровізація навчає студентів творчості, допомагає здійснювати значні відкриття, головне у тому числі відкриття і пізнання себе як особистості.

Сутність гри-імпровізації, полягає в тому, що дійові особи знають основний сюжетний стрижень гри та ролі, сама ж гра розгортається у вигляді імпровізації.

Одними з імпровізаційних ситуацій є твір-роздум (імпровізування) – спираючись на життєвий досвід, взятий з біографії видатного письменника, та на власні життєві враження, продовжити розповідь на задану тему, або ж вигадати продовження незакінченої ситуації з урахуванням історичної доби, в яку жив письменник, а також з урахуванням його психологічних особливостей; відповісти на несподівані питання, виявлені у біографії, безпосередньо задані самим письменником; доповнити авторський вислів;

«**Мислене кіно**» – метод створення певного образу, що має безпосередній вплив на світогляд відомого письменника, за допомогою уяви.

«**Прибудова**» – завдання на вироблення вмінь «дивитися» та «бачити», «слухати» та «чути».

Використовуючи відеоматеріал з біографіям видатних письменників, а також ряд друкованого матеріалу, викладач пропонує студентам зробити добірку на задану тему, зіставити їх та зробити відповідні висновки.

Таким чином, студентам надається можливість не тільки отримати інформацію, але й обробити її, взяти для себе найбільш значущі епізоди з біографій, задіявши зорову та слухову пам'ять.

Імпровізація на висловлення власної думки ставлення до піднятої проблеми, можна досягнути за допомогою прийомів: мікрОВиступ «Я і...»; міні-твір «Чим мене схвилював твір О. Кобилянської?»; колективне обговорення питання «У чому цінність образу нової жінки у творчості Ольги

Кобилянської»; Метод «Якби Ольга Кобилянська жила у XXI столітті» – це завдання на міркування, поведінка у моделюванні навчальної діяльності; «І раптом...» виконання способів виходу з непередбачених ситуацій, що виникають у навчальній діяльності;

«Миттєва реакція» – завдання студентів по черзі реагувати на прочитані вчителем біографічні ситуації та пояснювати свою думку, опираючись на те, яка історична епоха була, коли жив письменник, а також на його психологічні особливості; зокрема, відповісти на несподівані питання, які поставлені безпосередньо у біографії, доповнити авторські вислови;

Форма заочної екскурсії. У процесі проведення заочної екскурсії необхідно об'єднати такі елементи, як: зоровий ряд, мова, музичне оформлення. Варто зауважити, що багато музеїв, що мають Інтернет-ресурси, надають можливість заочного знайомства зі своїми експонатами, розміщують на сайтах віртуальні екскурсії.

Заняття при цьому будується на зверненні «екскурсовода» до аудиторії, класу, в описі місць, історичних подій та осіб, що поєднується з цитуванням художніх творів. Добре організована заочна екскурсія стане важливим елементом розуміння особистості письменника.

Метод мозкового штурму – це ще один спосіб роботи, який стимулює творче мислення студентів.

Заняття, що проводяться за цією методикою, повинні містити таку мету: інформування студентів про мету пошуку рішень, подання ідей студентами та запис їх на дошці, поділ групи на кілька команд і надання їм рівної кількості пропозицій для рішення, аналіз заданих ідей у групах, представлення кращих ідей окремими групами та обґрунтування вашого власного вибору, запис поданих ідей на дошці, командна дискусія щодо вибору супер ідеї і створення остаточної ієрархізації.

Також при вивченні біографії важливим стає використання методу проєктів. Головна мета проєктної діяльності – це вирішення проблемної ситуації, до якої залучаються студенти.

Хід проєкту та виконання проєктних завдань можна розділити на три фази: I етап – підготовка проєкту. II етап - виконання проєкту. III етап – презентація та оцінка проєкту.

На кожній фазі виділяють види діяльності, характерні для викладача та студентів.

На першій фазі завданням викладача стає: вибір питань для реалізації методом проєктів, підготовка студентів до роботи з цим методом, комплексне ознайомлення студентів з проблематикою проєкту, підбір відповідних груп для реалізації проєктів, визначення часу, виділеного на виконання проєкту, визначення стандартного результату, визначення критеріїв оцінки проєкту, підготовка договорів, виявлення проблем, з якими можуть зіткнутися студенти під час реалізації проєкту. Натомість студентська діяльність полягає у: підборі команди для реалізації проєкту, виборі теми, збір початкової інформації, підготовка ескізу проєкту, визначення джерел.

На другому етапі завданням вчителя є: регулярні консультації зі студентами, уважне спостереження та попереднє оцінювання роботи над проєктом, надання учням самостійності в діях. Студентська діяльність: участь у консультаціях, організованих викладачем, збір і обробка інформації, необхідної для вирішення проблем, поставлених в проєкті, аналіз і відбір зібраної інформації, вибір оптимального рішення, виконання проєкту, підготовка проєктного звіту за встановленою структурою, підготовка презентації.

Третій етап передбачає такі завдання вчителя: оцінювання звіту про проєкт, оцінювання матеріалів, оцінювання презентації проєкту, оцінювання

групових робіт. Студентська діяльність: самооцінка, проведення соціальної оцінки, аналіз найпоширеніших помилок.

Метод проєктів є надзвичайно зручною дидактичною стратегією для студентів і викладачів. Це сприяє спільній роботі та досягненню високого дидактичного ефекту.

Працюючи над проєктом, студенти мають максимум можливостей для самореалізації. Частіше використовується розподіл на парні та групові проєкти, що стимулює студентів до взаємонавчання, розвитку комунікативних навичок у групах, крім цього, вони вчаться висловлювати свою думку, слухати та розуміти співрозмовника, вести дискусію тощо.

Варто зауважити, що на вибір методів навчання, які використовуються на заняттях, впливає багато факторів, починаючи від майстерності викладача, закінчуючи навчальними цілями, змістом навчання, досвідом та дидактичною базою. Приклади проєктів: «Стежками Ольги Кобилянської», «Творчий шлях письменниці», «Історія кохання».

Зокрема, проєкт може бути розроблений у форматі **«анкети письменника»**. Студенти, вивчивши нову інформацію на лекції, можуть скласти сучасну анкету, де вказати відповіді на питання-пункти. Вони можуть бути такі: «прізвище, ім'я, ім'я по батькові», «псевдонім», «місце народження», «головні твори», «твори, що зацікавили», «провідні риси характеру», «основні мрії письменниці», «місце навчання», «провідні ідеї, які сповідувала письменниця» тощо. Це пришвидшить запам'ятовування важливих аспектів життя та творчості та розкриє письменника як особистість. Такі анкети можна складати й по прочитанню твору на його героїв. Часом трапляються твори у яких є автобіографічні риси, тому ці два варіанти анкет можна об'єднати, що стане справжнього проєктною роботою. Це завдання може бути індивідуальним, але також і груповим.

Отже, викладач, використовуючи поліметодичність, не тільки урізноманітнює проведення своїх занять, а й, перш за все, сприяє

повноцінному розвитку студентів, стимулює їхню активність, допомагає краще запам'ятати і зрозуміти навіть найскладніший матеріал.

У висновку варто зазначити, що вивчати особистість автора – це означає звернутися до дослідження історико-культурного процесу, а саме епохи, країни, покоління, які ця особа представляє.

Зокрема, лекція про біографію письменника допоможе студентам осягнути розуміння художнього твору, що у результаті полегшить роботу над ним. Методи та прийоми, що представлені у роботі, допоможуть краще та легше засвоїти велику кількість матеріалу, що пов'язані із фактами життя та творчості письменника, а також активізувати увагу студентів та зосередити її на усіх аспектах його біографії.

ВИСНОВКИ

Постать Ольги Кобилянської залишається актуальною досі, зважаючи на ідеї, які сповідувала письменниця. Вона постає героїнею романів, у яких описується її життєвий шлях та становлення її творчої діяльності.

1. У роботі дослідили біографічну літературу, зокрема художню біографію, метою якої стає оживити конкретну особу в її історичній та особистісній неповторності, осягнути її характер, її психофізичну природу у взаємозв'язку із суспільними, історичними та побутовими умовами її існування. Характерні для художньої або мистецької біографії стають авторські відступи, також мають місце авторські вигадки.

2. Простежили вплив літературної критики на подальші твори письменників. Критика залишається посередником між письменником і читачем, певним путівником у декодуванні та перекодуванні літератури. Тож, варто сказати, що літературна критика значною мірою є творцем літературного простору, оскільки вона також створює літературні факти та вносить свій вклад у розвиток літературного процесу.

3. Проаналізували постать Ольги Кобилянської у біографічному романі В. Врублевської «Шарітка з Рунгу». Письменниця детально описала життєвий та творчий шлях великої української письменниці, зокрема описано шлях становлення Ольги як особистості, як жінки та як письменниці. Використовуючи спогади, щоденники, літературну критику, авторка створила твір про О. Кобилянську та відкрила її зовсім по-новому. В. Врублевській вдалося описати постать О. Кобилянської надзвичайно відкритою, з усіма переживаннями, життєвими втратами та негараздами.

4. Проаналізували теж мистецьку біографію О. Саліпи «Оля». У романі представлена авторська інтерпретація образу відомої української письменниці. Авторка твору представляє образ своєї героїні у діахронії, перед читачами постають динамічні зміни років і міст. Це дозволяє розкрити характер О. Кобилянської більш повно.

5. Виокремили методичні проблеми під час вивчення студентами біографії письменника. Однією із них стало вивчення лише загальних фактів, що стирає межі різниці між глибоко індивідуальними, унікальними, неповторними біографіями. Щоб подолати цю помилку варто опиратися передусім на особливе і неповторне, звичайно, не ігноруючи загальне. Адже крім своєї обов'язкової дидактичної спрямованості, біографія письменника чи поета є своєрідним ключем до розуміння творчості письменника, з її допомогою викладач може провести повніший розбір досліджуваного художнього твору.

6. Описали традиційні та інноваційні методи (колективне обговорення питання «У чому цінність образу нової жінки у творчості Ольги Кобилянської», біографічний опитувальник, метод «Якби Ольга Кобилянська жила у XXI столітті», метод мозкового штурму, метод проєктів) та прийоми (форма заочної екскурсії, «анкети письменника») вивчення біографії на лекційних та практичних заняттях. Використовуючи поліметодичність, викладач не тільки урізноманітнює проведення своїх занять, а й, перш за все, сприяє повноцінному розвитку студентів, стимулює їхню активність, допомагає краще запам'ятати і зрозуміти навіть найскладніший матеріал.

7. Перспективи цієї дипломної роботи полягають у подальшому вивченні постаті Ольги Кобилянської та її біографії, а також у використанні результатів дослідження у закладах вищої освіти при викладанні курсу «Історія літератури».

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Агеєва В. Гендерна літературна теорія і критика. Основи теорії гендеру: навч. посібник. Київ: «К.І.С.», 2004. С. 426–445.
2. Агеєва В. Жіночий простір. *Магістеріум. Літературознавчі студії*. 2002. Вип. 8. С. 3–9.
3. Агеєва В. Жіночий простір: Феміністичний дискурс українського модернізму: монографія. Київ: Факт, 2003. 320 с.
4. Базів Л. Материнський дискурс у мегатексті Ольги Кобилянської. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка*. 2013. № 4 (263). Ч. II. С. 114–121.
5. Біберова Г. Незнайомі чи ігноровані? Жіноча доля жіночої прози в Україні. *Слово і Час*. 2006. № 11. С. 87–88.
6. Білоцерковець А. «Жіноча література» як об'єкт феміністичної літературної критики. *Держава та регіони. Серія: Гуманітарні науки*. 2013. № 2–3 (33–34). С. 25–29.
7. Боярська Л. Професія і влада: феміністична література кінця ХІХ – початку ХХ ст. про шляхи та небезпеки жіночого самовияву. *Образ*. 2016. Вип. 2. С. 104–112.
8. Вознюк В. Ольга Кобилянська. Київ: НБУ ім. Ярослава Мудрого, 2019. 160 с. URL: <https://elib.nlu.org.ua/view.html?&id=10683> (дата звернення: 02.11.2022).
9. Вознюк В. Про Ольгу Кобилянську: Нові матеріали; Роздуми; Знахідки. Київ : Дніпро, 1983. 183 с.
10. Врублевська В. Шарітка з рунгу: біографічний роман про Ольгу Кобилянську. Київ : Академія, 2007, 512 с.
11. Гладун Д. Стильовий синкретизм в українській літературі кінця ХІХ–початку ХХ століть. Галерея мініатюр Ольги Кобилянської. *Науковий вісник Чернівецького університету*. 2014. Випуск 732–733: Слов'янська філологія. С. 94–100.

12. Гнатчук О. Робота жіночих товариств Буковини зі збереження народних традицій. *Науковий вісник Чернівецького університету*: зб. наук. праць. Серія: Філософія. 2011. Вип. 563–564. С. 250–253.
13. Гуляк А. Мала проза Ольги Кобилянської: проблеми сучасної наукової рецепції. *Питання літературознавства*. Випуск 76. С. 45–51.
14. Гундорова Т. Жінка і дзеркало. *Незалежний культурологічний часопис «І»*. 2000. № 17. С. 87–94.
15. Гундорова Т. *Femina melancholica*. Стаття і Культура в гендерній утопії Ольги Кобилянської: монографія. Київ : Критика, 2002. 574 с.
16. Голос країни. URL : <http://www.golos.com.ua/article/204024> (дата звернення: 11.11.2022).
17. Демченко І. Особливості поетики Ольги Кобилянської: автореф. дис. ... канд. філол. наук. 10.01.01 – Запорізький держ. ун-т. Запоріжжя, 1999. 20 с.
18. Жаркова Р. Самотній політ через море: шлях жіночого письма до літературного [чоловічого] канону (на матеріалі нарису Ольги Кобилянської «Через море»). *Житомирські літературознавчі студії*. 2013. Вип. 7. С. 232–239.
19. Задорожна С. Жінка в літературі і феміністичний рух в Україні. *Мова і культура*. 2014. Вип. 17. Т. 1. С. 466–470.
20. Зборовська Н. Меланхолійна прелюдія до «поважної» творчості О. Кобилянської. Код української літератури: Проект психоісторії новітньої української літератури. Київ: Академвидав, 2006. С. 243–259.
21. Ільків А. Ольга Кобилянська в листах Остапа Луцького. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Філологічні науки. Літературознавство*. 2014. № 19. С. 38–43.
22. Кейван І. Центральність маргіналів Ольги Кобилянської. *Науковий вісник Чернівецького університету. Слов'янська філологія*. Чернівці: Книги – XXI, 2004. Вип. 216–217. С. 47–50.

23. Кирилюк С. Жінка з чорним знаком в українській прозі FIN DE SIÈCLE (на матеріалі прози Ольги Кобилянської). «Біблія і культура». 2009. № 11. С. 178–183.
24. Кирилюк С. Ольга Кобилянська і світова література. Чернівці: Рута, 2002. 176 с.
25. Кирилюк С. Кобилянська від А до Я. Львів: видавництво старого лева, 2022, 72 с.
26. Кобилянська О. Автобіографія [1903 р.]. Ольга Кобилянська. Твори в трьох томах. Упоряд. Бабишкін О. Київ: Державне вид-во худ. літ., 1956. Т. 3: 1911–1941. С. 546–550.
27. Кобилянська О. Автобіографія [1927 р.]. Ольга Кобилянська. Твори в трьох томах. Упоряд. Бабишкін О. Київ: Державне вид-во худ. літ., 1956. Т. 3: 1911–1941. С. 567–572.
28. Кобилянська О. Про себе саму (Автобіографія в листах до проф. д-ра Степана Смаль-Стоцького). Твори в трьох томах. Упоряд. Бабишкін О. Київ: Державне вид-во худ. літ., 1956. Т. 3: 1911–1941. С. 551–566.
29. Кобилянська О. Слова зворушеного серця. Щоденники. Автобіографія. Листи. Статті та спогади. Упоряд., передм. Ф. П. Погребенника. Київ: Дніпро, 1982. 352 с.
30. Ковалів С.-М. Літературознавчі концепції Луки Луціва. URL : https://shron1.chtyvo.org.ua/Kovaliv_Solomiia-Mariia/Literaturoznavchi_kontseptsii_Luky_Lutsiva.pdf? (дата звернення: 13.12.2022).
31. Колошук Н. «Щоденники» Ольги Кобилянської як его-текст епохи декадансу: нарцисизм жіночого «Я». *Слово і Час*. 2012. № 4. С. 61–68.
32. Комишанченко М. Ольга Кобилянська: До сторіччя з дня народження. Київ: Тов-во для поширення політ. і наук. знань УРСР, 1963. 48 с.
33. Копач О. Мовостиль Ольги Кобилянської. URL : <https://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/10660/file.pdf> (дата звернення: 13.12.2022).

34. Крупка М. Гендерні стратегії в українській літературі кінця ХІХ–початку ХХ віку: корекція традиційних жіночих образів. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія: Гендерні дослідження. 2015. Вип. 1. С. 115–123.

35. Крупка М. Емансипаційні тенденції в українській жіночій прозі кінця ХІХ – початку ХХ століть: автореф. дис. ... канд. філ. наук: 10.01.01 – Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. Київ, 2004. 24 с.

36. Кушнерюк Ю. Українська жіноча проза кінця ХХ століття: світоглядні моделі й особливості художнього стилю: автореф. дис. ... канд. філ. наук: 10.01.01 – Дніпропетровський нац. ун-т. Дніпропетровськ, 2008. 23 с.

37. Левченко Г. Психоаналітична інтерпретація прози Ольги Кобилянської: автореф. дис. ... канд. філол. наук. 10.01.01 – НАН України, Ін-т л-ри ім. Т. Г. Шевченка. Київ, 2005. 20 с.

38. Лещенко М. Ольга Кобилянська: Літературний портрет. Київ: Дніпро, 1973. 173 с.

39. Масіян Н. Незабутня зірка Буковини Ольга Юліанівна Кобилянська (до 150-річчя від дня народження письменниці). *Архіви України*. 2013. № 5 (287). Вересень-жовтень. С. 167–180.

40. Матусяк Л. «Пасма золотого не згубить...» (моральне й національне в новелі О. Кобилянської «Думи старика»). *Слово і час*. 1998. № 11. С. 13–16.

41. Матусяк Л. Твори Ольги Кобилянської з життя української інтелігенції. Пошуки морального ідеалу: автореф. дис. ... канд. філ. наук: 10.01.01 – Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова, Київ, 2000. 17 с.

42. Мельничук Я. Ольга Кобилянська в останній період творчості (від 1914 р.): ідейно-художня еволюція: автореф. дис. ... канд. філ. наук: 10.01.01 – Львівський нац. ун-т ім. Івана Франка. Львів, 2002. 18 с.

43. Мельничук Я. Ольга Кобилянська у дзеркалі бібліографії. Ольга Кобилянська (1863–1942): до 150-річчя від дня народження: біобібліографічний покажчик. Чернівці, 2013. С. 6–7.

44. Михида С. Конфлікт темпераментів у психоструктурі Ольги Кобилянської: психопоетикальний зріз. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка*. Серія: Філологічні науки. Вип. 85. С. 284–291.

45. Міт'яй З. Гендерна проблематика у сучасній жіночій прозі. *Українознавчий альманах*. 2010. Вип. 4. С. 138–141.

46. Моклиця М. Алегорична новелістика Ольги Кобилянської. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. Філологічні науки. Літературознавство. 2014. № 19. С. 92–97.

47. Моклиця М. Стильові доміанти творчості Ольги Кобилянської. *Слово і Час*. 2012. № 4. С. 50–61.

48. Ожоган Л. «Казус Ніцше» у запитах філософських смислів прози Ольги Кобилянської. *Науковий вісник Чернівецького національного університету*. *Слов'янська філологія*. 2011. Вип. 545–546. С. 44–49.

49. Ольга Кобилянська (1863–1942): до 150-річчя від дня народження: біобібліографічний покажчик. Чернівці, 2013. 364 с.

50. Павличко С. Фемінізм. Передм. Віри Агеєвої. Київ: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2002. 322 с.

51. Павлишин М. Ольга Кобилянська: прочитання. Харків: Акта, 2011. 358 с.

52. Погребенник Ф. П. Ольга Кобилянська: до 125-річчя від дня народження. Київ: тов-во «Знання» УРСР, 1988. Сер. 6: «Література і мистецтво». № 6. 48 с.

53. Поліщук Т. Ольга Кобилянська: відома і незнайома. *День*. 2000. № 225, грудень. URL: <https://day.kyiv.ua/uk/article/kultura/olga-kobilyanska-vidoma-i-neznauoma> (дата звернення: 14.08.2022).

54. Починок Л. Ольга Кобилянська: *Знайома постать у новому ракурсі: навч. посібник. Кам'янець-Подільський*. 2005. 192 с.
55. Прима Л. «Сади творчості» Ольги Кобилянської у літературно-критичних працях Остапа Грицяя. *Проблеми гуманітарних наук. Філологія*. Вип. 32. С. 231–241.
56. Пустовіт Л. Щоденники Ольги Кобилянської. *Травневі студії: історія, міжнародні відносини: зб. матеріалів Міжнародної наукової конференції «Травневі студії 2020: історія, міжнародні відносини»*. За ред. Ю. Т. Темірова. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2020. Вип. 5. С. 178–181.
57. Рецензії на роман Ольги Саліпи «Оля» від Оксани Семенюк та Владислава Хоменка. URL: <https://chytay-ua.com/blog.php?id=1179> (дата звернення: 11.09.2022).
58. Рижкова Г-П. М. Українська «жіноча» проза 90-х років ХХ – початку ХХІ ст.: жанрові й наративні моделі та лінгвопоетика: автореф. дис. ... канд. філ. наук: 10.01.01 – Кіровоградський держ. ун-т ім. В. Винниченка. Кіровоград, 2008. 22 с.
59. Савич К. Репрезентація жіночих образів у літературних творах О. Кобилянської, Лесі Українки та О. Забужко. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія: Культурологія. Вип. 5. С. 252–256.
60. Саліпа О. Оля [мистецькі біографії]. Харків: Фоліо, 2020, 236 с.
61. Семенюк К. С. Творчість Ольги Кобилянської: калокагативне світовідчуття: автореф. дис. ... канд. філ. наук: 09.00.08 – Київський нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ, 2005. 13 с.
62. Сікора Л. Т. Жіноча проза як спроба самовизначення жінки в якості суб'єкта. *Молодий вчений*. 2017. Квітень, № 4.3 (44.3). С. 237–240.
63. Тебешевська-Качак Т. Б. Художні особливості жіночої прози 80–90 років ХХ ст.: монографія. Тернопіль: Навчальна книга: Богдан, 2009. 192 с.

64. Ткаченко Т. І. Жанрове розмаїття малої прози Ольги Кобилянської. *Вісник Запорізького національного університету*. 2015. № 1. С. 285–293.
65. Токмань Г. Методика навчання української і зарубіжної літератури: самостійна робота студента. Київ : Міленіум, 2019. 110 с.
66. Томашук Н. О. Ольга Кобилянська: Життя і творчість. Київ: Дніпро, 1969. 237 с.
67. Томчук Л. В. Жіноча меланхолія як текст. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Філологічна*. 2008. Вип. 10. С. 464–471.
68. Томчук Л. В. Феномен жіночого письменства в українській літературі кінця ХІХ та початку ХХ століть: автореф. дис. ... док. філ. наук: 10.01.01, 10.01.06 – Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Київ, 2011. 40 с.
69. Турчанська О. С. Образ жінки-аристократки у творчості Елізабет Гаскелл та Ольги Кобилянської: гендерний аспект. *Мова і культура*. 2012. Вип. 15. С. 339–345.
70. Турчанська О. С. Проблема жіночої освіти в українському та британському феміністичному дискурсах (на матеріалі творів Е. Гаскелл та О. Кобилянської). *Прикарпатський вісник НТШ. Слово. Літературознавство*. 2016. № 2 (34). С. 396–404.
71. Турчанська О. Художнє втілення архетипу «самість» у жіночій прозі Ольги Кобилянської та Е. Гаскелл (на прикладі повісті «Царівна» та роману «Дружини і дочки»). *Актуальні проблеми викладання літератури у середній та вищій школі. Султанівські читання. Зб. статей*. Івано-Франківськ: Симфонія форте, 2012. Випуск 2. С. 191–199.
72. Федунь М. Жіноче мемуарне письмо західної України першої половини ХХ ст. *Прикарпатський вісник НТШ. Слово. Літературознавство*. 2015. № 2 (30). С. 255–263.

73. Філоненко С. «Інша мова жінки»: художні особливості української жіночої прози 90-х рр. ХХ ст. *Слово і Час*. 2008. № 2. С. 49–56.

74. Філоненко С. Концепція особистості жінки в українській жіночій прозі 90-х ХХ століття: монографія. Київ, Ніжин: ТОВ «Видавництво «Аспект- Поліграф», 2006. 156 с.

75. Хмелюк М. Щоденникові записи Ольги Кобилянської як авторисунок письменниці. *Слово і Час*. 2011. № 4. С. 47–50.

76. Храброва Г. Особливості діалогу феміністичних досліджень і літературознавчого дискурсу. *Держава та регіони. Серія: Гуманітарні науки*. 2013. № 2–3. С. 18–24.

77. Храпак Т. Постать Ольги Кобилянської в художній літературі ХХІ століття. *Поділля. Філологічні студії: електронний збірник наукових праць*. Хмельницький, 2022. У друці.

78. Чернова Ю. Філософсько-світоглядні засади формування ідеї «нової жінки» у творчості Ольги Кобилянської. *Українознавчий альманах. Київський національний університет імені Тараса Шевченка*. 2011. Вип. 6. С. 162–166.

79. Чопик Р. Очікуючи Його: Ольга Кобилянська: від Царівни – до Цезаревича. Чопик Р. Переступний вік: Українське письменство на зламі ХІХ – ХХ ст. Львів – Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 1998. С. 62–115.

80. Штейнбук Ф. Модерністський образ людини в однойменній повісті Ольги Кобилянської. *Літературний процес: методологія, імена, тенденції*. 2014. Вип. 3. С. 84–88.

81. Якименко Г. О. Критична рефлексія навколо стратегій читання жіночих текстів. *Наукові записки Харківського національного педагогічного університету ім. Г. С. Сковороди. Сер.: Літературознавство*. 2012. Вип. 2 (1). С. 163–168.